

GELİŞİMİ VE DAĞILIŞI AÇISINDAN OSMANELİ İLÇESİNDE SANAYİ FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİ¹

Zafer BAŞKAYA*

Özet

Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümü'nde yer alan Osmaneli ilçesi, idari açıdan Bilecik iline bağlıdır. Kuzeyden İznik (Bursa) ve Pamukova (Sakarya), doğudan Geyve (Sakarya) ve Gölpaazarı (Bilecik), güneyden Bilecik Merkez, batıda Yenişehir (Bursa) ve İznik (Bursa) ilçeleri ile komşudur.

1970'li yıllara kadar sanayi faaliyetleri bakımından gelişmemiş olan Bilecik ili 1973 yılında 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınmıştır. Bu süreçle beraber daha sonraki yıllarda Osmaneli ilçesinin de yer aldığı il genelinde sanayi tesislerinin sayısında hızlı bir artış yaşanmıştır. Osmaneli ilçesi de bu durumdan olumlu etkilenmiştir.

Buna ek olarak, ilçenin konum itibarıyla pazar şartları açısından İstanbul, İzmit, Adapazarı, Bursa ve Eskişehir gibi önemli şehirlere yakın olması ve Bilecik-İstanbul karayolu güzergahı üzerinde yer alması sanayi faaliyetleri açısından önemini daha da artırmıştır. Yöredeki sanayi tesislerinde kullanılan hammaddenin önemli bir kısmının yakın çevreden sağlanması nedeniyle ilçedeki sanayi faaliyetleri anayolların kavşak noktasında bulunan Osmaneli ilçe merkezi ve çevresinde yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada Osmaneli ilçesinin sanayi faaliyetlerinde etkili olan faktörler ile sanayi faaliyetlerinde geçmişten günümüze meydana gelen değişimler ve gelişmeler incelenmiştir.

Çalışmaya temel oluşturan en önemli özellik, verilerin bizzat yerinde işletme sorumluları ile görüşülerek, mülakat ve anket niteliği taşıyan bilgi formları neticesinde elde edilmiş olması ve dolayısıyla doğruluk payının yüksek olmasıdır. Çalışmanın niteliğinin artırılması açısından harita, fotoğraf ve tablolardan da yararlanılmıştır. Çalışmadaki haritalar, çalışmanın güvenilirliği ve geçerliliğinin daha yüksek olması açısından CBS temelli ArcGIS programında oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Osmaneli, Atölye Tipi Sanayi, Modern Sanayi, Ekonomik Faaliyet*

¹ "Osmaneli İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

* Kilis 7 Aralık Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü
zaferbaskaya@kilis.edu.tr

DEVELOPMENT AND DISTRIBUTION TERMS INVESTIGATION OF INDUSTRIAL ACTIVITIES IN OSMANELİ DISTRICT

Abstract

Situated in Southern Marmara subregion within the borders of the Marmara Region, Osmaneli district is affiliated with Bilecik province in administrative terms. It is bordered by İznik (Bursa) and Pamukova (Sakarya) counties to the north, Geyve (Sakarya) and Gölpazarı (Bilecik) to the east, central district of Bilecik to the South and Yenişehir (Bursa) and İznik (Bursa) to the west.

Underdeveloped in terms of industrial activities up to 1970's, Bilecik province was covered under provinces of development priority on the 3rd Five-Year Progress Plan in 1973. Subsequently, the number of industrial plants all over the province, including Osmaneli District, dramatically increased. Osmaneli was also affected from that fact in a positive way.

In addition, its being close to major markets such as İstanbul, İzmit, Adapazarı, Bursa and Eskişehir and on Bilecik-İstanbul road makes it even more important considering industrial activities. Because majority of the raw material used in the plants in this region are supplied from immediate vicinity, industrial activities in that county are centred in and around Osmaneli district, which is situated located on crossroads. In this study, the factors influential on industrial activities of Osmaneli district as well as changes and developments that have taken place on industrial activities are addressed.

The main aspect of this study is that data is collected by means of interviews and surveys as a result of approaching those in charge of businesses and thus certainty of such data is high. Maps, pictures and charts are used in order to contribute to the quality of this study. The maps used in this study were obtained in the digital media on the ArcGIS by using the CBS method for improved better reliability and validity.

Key Words: *Osmaneli, WorkshopTypeof Industry, Modern Industry,Economic Activity*

1. Giriş

Değişik hammaddeler ve yarı işlenmiş maddelerin atölyeler ya da fabrikalarda işlenerek mamul madde haline getirilmesi üretim faaliyet ve teknikleri sanayi olarak tanımlanmaktadır. (Doğanay, 2011:397). Diğer bir deyişle, hammaddelerin bir takım işlemlerden sonra mamül veya yarı mamül madde üretmek olan sanayi, çok taraflı ve karmaşık bir faaliyettir. Sanayi, geniş bir nüfus kitlesine iş imkânı sağlaması yanında, çeşitli ekonomik faaliyetlerin (ulaşım, ticaret v.b) de ortaya çıkmalarına, var olabilmelerine ve gelişmelerine yol açar. Bir ülke, bir bölge ya da kentte, sanayi alanındaki gelişme geniş çapta, bütünü ile ekonomik gelişme ile eş anlamlıdır (Tümertekin, 1984).

Günümüzde sanayi, toplumların refah seviyelerinin belirlenmesinde, ülkelerin ekonomik bakımından gelişmişlik, az gelişmişlik veya gelişmemişliklerini tayinde en önemli rolü oynamaktadır. (Özçağlar, 1991: 146).

Ekonomik kalkınma çabası içinde olan Türkiye’de sanayi faaliyetlerine büyük önem verilmekte olup, özellikle kentlerin ekonomik fonksiyonları kapsamında bir faaliyet kolu olarak değeri gün geçtikçe büyümektedir (Şimşek, 2005: 223).

Sanayi faaliyetlerinin gerek yerleşmiş oldukları gerekse diğer bölgelerle ilişkilerinde çeşitli unsurlar etkilidir. Bunların başında hammadde, enerji kaynakları, yeryüzü şekilleri, iklim gibi doğal unsurlar ile pazar, işgücü, ulaşım, sermaye gibi beşeri etkenler gelmektedir (Tümertekin, 1969: 39).

2. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

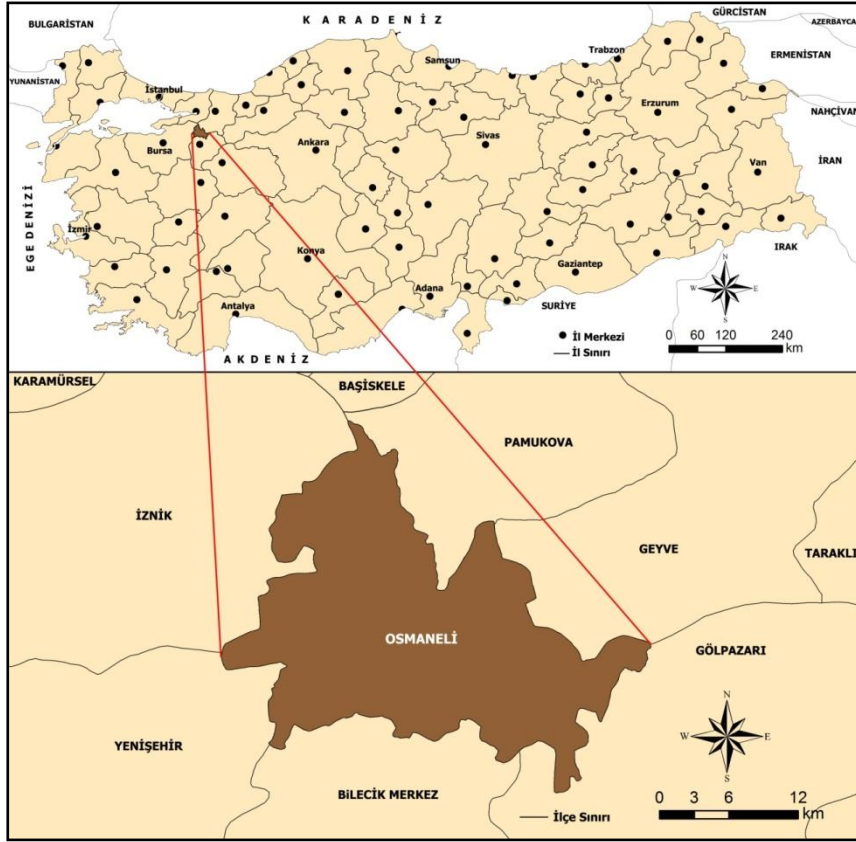
İdari açıdan Bilecik iline bağlı olan Osmaneli ilçesi, Marmara Bölgesi’nin Güney Marmara Bölümü’nde yer almaktadır. İlçede sanayi faaliyetlerinin yoğunluk kazandığı ilçe merkezi ve çevresi il merkezine yaklaşık 34 km uza klıktadır.

Kuzeyden İznik (Bursa) ve Pamukova (Sakarya), doğudan Geyve (Sakarya) ve Gölpazarı (Bilecik), güneyden Bilecik Merkez, batıda Yenişehir (Bursa) ve İznik (Bursa) ilçeleri ile komşu olan Osmaneli ilçesinin yüzölçümü yaklaşık olarak 526 km²’dir (Harita 1).

Osmaneli ilçe merkezi Bilecik şehrine 34 km, Eskişehir’e 106 km, Adapazarı’na 72 km, İzmit’e 110 km, İstanbul’a 202 km, Bursa’ya ise 104 km’dir.

Osmaneli ilçesi Sakarya Nehri ve kolları tarafından yarılmış plato alanları ile bunlar arasında yer alan vadi ve depresyonlardan oluşmaktadır. İlçe topraklarını güneyden kuzeye Sakarya Nehri’nin

oluşturduğu Sakarya Vadisi geçmişten günümüze önemli bir ulaşım güzergâhı ve geçit olmuştur. Bu Sakarya Nehri Vadisi'nde yer alan Osmaneli yerleşmesi ise çevresindeki büyük şehirlere yakınlığının etkisiyle bu güzergâhta yer alan önemli bir kavşak niteliğindedir. Nitekim, ilçe merkezini oluşturan Osmaneli şehri günümüzde de İstanbul-Bilecik-Eskişehir karayolu güzergahında ve aynı zamanda İstanbul-Eskişehir-Ankara demiryolu üzerinde yer almaktadır.

Harita 1: Araştırma sahasının lokasyonu.

3. Araştırmanın Amacı ve Metodu

Araştırmanın amacını Bilecik-İstanbul karayolugüzergahı üzerinde olan Osmaneli ilçe merkezi ve bu güzergah çevresinde yer alan Osmaneli ilçesinin sanayi faaliyetlerinde etkili olan faktörler ile sanayi faaliyetlerinde geçmişten günümüze meydana gelen değişimler ve gelişmeler oluşturmaktadır.

Çalışma sahasında sanayi faaliyetleri atölye tipi ve modern sanayi olarak iki kısımda incelenmiştir. İlçede modern sanayi faaliyetleri atölye tipi sanayi faaliyetlerinden daha önemli olması sebebiyle çalışma da daha çok modern sanayi faaliyetleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın temelini oluşturan en önemli özelliği verilerin bizzat yerinde işletme sorumluları ile görüşülerek elde edilmesidir. Veriler, anket ve mülakat niteliğinde sorular içeren bilgi formlarındaki sorulara verilen cevaplar neticesinde elde edilip düzenlenerek yazım aşamasına geçilmiştir. Çalışmanın niteliği ve bilimselliğinin artırılması amacıyla metin kısmında fotoğraf, tablo ve haritalardan da yararlanılmıştır. Oluşturulan haritaların güvenilirlik ve geçerliliğinin artırılması amacıyla ArcGIS programından yararlanılarak Coğrafi Bilgi Sistemleri temelli haritalar oluşturulmuştur.

4. Osmaneli İlçesinde Sanayinin Gelişimi

Osmaneli ilçe merkezi İstanbul, İzmit, Adapazarı, Bursa gibi büyük şehirlere yakın olmasından dolayı, uzun süre sanayileşmede geri kalmıştır. Bu durum Osmaneli'yi de olumsuz etkilemiştir. Bilecik ilinin 1973 yılında kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınması, sanayi faaliyetleri için önemli olan; ulaşım, pazar, sermaye gibi faktörlerin oluşmasında etkili olmuştur. Osmaneli'de halen faaliyet gösteren fabrikaların bir kısmı, merkezi İstanbul'da olan fabrikaların şubesi durumundadır. Osmaneli'de bugün irili ufaklı yaklaşık 20'den fazla sanayi kuruluşu faaliyet göstermektedir. Bu sanayi kuruluşlarından bahsetmeden önce, Osmaneli ilçesi ve çevresinde sanayinin geçmişi ile ilgili biraz bilgi vermenin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

19.yüzyılın ikinci yarısında Lefke (Osmaneli) nahiyesinin de içerisinde bulunduğu Bilecik sanayisinin temeli, diğer yörelerde olduğu gibi, üretimini yaptığı mahsulâtın işlenmesi ve satılması üzerine kurulmuştur. Yörede modern anlamda bir sanayi olmasa da atölyelerin ve dükkânların hammaddeyi işleyerek, geleneksel üretimi sürdürdüğü bilinmektedir. Yüzyılın sonlarında modern sanayi tekniklerinin, Bilecik kazasıyla birlikte Osmaneli nahiyesinde de yer almaya başladığını bazı kaynaklardan (Quartaert,1999: 209–211) öğrenmekteyiz.

Bilecik ve çevresinde 19.yüzyılda koza yetiştiriciliği önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle bölge sanayisinin çekirdeğini, ipek böceği kozalarının harir (ipek) fabrikalarında işlenmesiyle elde edilen ipek oluşturmaktadır. Fabrikalarda elde edilen ipek, yurt içinde satıldığı gibi, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere, pek çok yere ihraç da edilmektedir (Çadırcı, 1997: s.75-78). Ayrıca elde edilen ipeğin dokuma alanında

kullanılmasıyla haşlu harir ve ibrişim gibi çeşitli ürünler üretilmektedir. Bunların yanı sıra kutnî, sistarî, hakîr çekme tabir olunan kumaş ile kalebdanlı kumaş, canfes kumaş, işlemeli kumaş, ağbânî kumaş ve börümcek dokunmaktadır (*Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi*, Hicri 1287: 60–62). Diğer yandan pamuk da Bilecik sanayisinde önemli bir yere sahiptir. Bilecik dokuma sanayisinin esasını teşkil eden bu iki hammaddeden pek çok ürün elde edilmektedir. 65 atölyede elde edilen ipek ve yine aynı yörede üretilen pamuktan eğrilen iplik, tüccarlar vasıtasıyla; İstanbul, Bursa ve diğer yerlere nakil olunup satılmaktadır. Arabistan tarafından fazla talep edildiği için döşeme cinsi kadife oraya gönderilmektedir. (*Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi*, Hicri 1301: 179). Hâsıl olan ipekten mendil, çarşaf ve başörtüsü de yapılmaktadır (*Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi*, Hicri 1324: 347).

Tablo 1. 19. yüzyıl sonlarında Ertuğrul Sancağı'nda bulunan Harir (İpek) fabrikaları.

Bulunduğu yer	Fabrika sayısı (adet)	Çark Sayısı (adet)
Bilecik Kasabası	16	670
Küplü Kasabası	5	316
Yenişehir Kasabası	1	46
Lefke (Osmaneli) Nahiyesi	3	152
Söğüt Nahiyesi	2	64
İneğöl'e bağlı Cerrah Köyü	3	136
Toplam	30	1384

Kaynak: *Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi*, Bursa, 1301, s: 418.

Ertuğrul Sancağı kurulduğunda, sancak genelinde 30 ipek fabrikası bulunmaktadır. Bu fabrikaların yarısından fazlası Bilecik kasabası içerisinde, 3 tanesi de Lefke nahiyesindedir (Tablo 1). Lefke nahiyesinde olan bu fabrikalar da nahiyeye merkezi olan Lefke kasabası içerisinde. Nitekim, 1927 yılı yapılan sanayi sayımında da belirtildiği üzere, bu ipek fabrikaları cumhuriyetin ilk yıllarında da faaliyette olduğu ve bu fabrikalarda toplam 50 kişinin çalıştığı anlaşılmaktadır (Tablo 2).

19.yüzyıl sonlarında bölgede diğer bir sanayi alanı da debbağcılıktır. Bilecik çevresinde yaygın bir surette deri işleyen ve ondan muhtelif ürünler meydana getiren çok sayıda debbağhane bulunmaktadır. Bu debbağhanelerden birisi de Lefke (Osmaneli) içerisinde. (*Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi*, Hicri 1307: 173). Burada deriler işlenerek, çeşitli aşamalardan geçirildikten sonra tasarlanan ürün elde edilmektedir. Bunun yanı sıra ilçede üretilen buğday ve yağlı bitkilerden (ayçiçeği, susam, haşhaş) ürün elde etmek amacıyla Lefke içerisinde 3 yağhane ve 4 fırın bulunmaktadır (*Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi*, Hicri 1307: 173).

Tablo 2. 1927 yılında Osmaneli'deki sanayi tesisleri ve bu tesislerde çalışanların sanayi kollarına göre dağılışı.

	Tarıma dayalı sanayi	Dokuma Sanayi	Bitkisel Maddeler ve Ağaç Ürünleri Sanayi	Maden ve Makine Sanayi	Kimya Sanayi	Toplam
İşletme sayısı (adet)	27	3	6	16	1	53
%'si	50,9	5,7	11,3	30,2	1,9	100
Çalışan sayısı (kişi)	50	50	7	22	2	131
%'si	38,2	38,2	5,3	16,8	1,5	100

Kaynak: Sanayi Sayımı, 1927, DİE Yay. No: 584, Ankara, s. 37.

1927 yılı itibarıyla Osmaneli'deki sanayi tesisleri ve bu tesislerde çalışanların sayısı incelendiğinde, Osmaneli'de toplam 155 işletmenin ve bu işletmelerde çalışan toplam 131 çalışanın olduğu görülür (Tablo 2). İşletmeler içerisinde %50,9 ile tarıma dayalı sanayi başta gelmektedir. Bundan sonraki en büyük pay ise %30,2 ile maden ve makine sanayisine aittir. Çalışan işçilerin dağılışına baktığımızda ise, sanayi tesislerinin oranıyla doğru orantılı olmadığı görülmektedir. Sanayi tesislerinin sayısı bakımından %5,7'lik oran ile dördüncü sırada olan dokuma sanayi, çalıştırdığı iş gücü bakımından, 50 kişinin çalıştığı tarıma dayalı sanayi ile ilk sırada yer almaktadır. Maden ve makine sanayinde ise 22 kişi çalışmaktadır. Sanayide 1960'lı yılların başlarına kadar önemli bir gelişme görülmemiştir. Nitekim Osmaneli'de 1962 yılında faaliyete geçen ve çimentodan gereçler ve prekabrik betonarme bina elemanları üreten Gök İnşaat ve Tic. A.Ş. ve 1969'da subap üretmek amaçlı kurulan Siyaş Subap Fabrikası açılmış fakat bu yıldan sonra 1973 yılına kadar herhangi bir fabrika kurulmamıştır.

Kalkınma planlarının sanayileşme üzerinde en belirgin etkisi, geri kalmış yöre olarak adlandırılan illerin kalkınmada öncelikli il kapsamına alınarak, özendirici ve teşvik edici yasalarla özel sektör girişimlerinin bu illere yönelmesini sağlamak ve bölgesel dengesizlikleri gidermeye çalışmaktır. Bilecik ili Marmara Bölgesi içinde yer almasına ve çevresinde Bursa, Eskişehir ve Sakarya gibi sanayi faaliyetleri açısından gelişmiş iller bulunmasına rağmen, 1970'li yıllara kadar sanayileşme açısından geri kalmış bir il durumundaydı. İlin geri kalmışlığı üzerinde arazi yapısının tarımsal açıdan elverişliliğinin az olması, küçük ve orta işletmeler düzeyinde kalan tarım işletmelerinden elde edilen gelirin düşük düzeyde kalmasına ve il sermayesinin sanayiye yatırım yapacak kapasiteye dönüşmemesine neden olmuştur.

İl dışından olan sermayenin ise Bursa, Eskişehir ve Sakarya illeri gibi çekicilikleri daha fazla illere yönelmesi, Bilecik ilinin Üçüncü Beş

yıllık kalkınma planında kalkınmada öncelikli iller arasına girmesini sağlamıştır (Ertin, 1995: 321).

Devletin, özel sektör girişimlerinin teşvik edici uygulamaları, geri kalmış illerde yatırım yapacak sanayicilere yatırım, vergi, gümrük indirimi gibi kolaylıklar, kredi ve ucuz arsa temini gibi imkanlar sağlamıştır (Ertin, 1995: 324).

Bilecik ilinin 1973 yılında kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınmasıyla, yatırımcılara verilen teşvikler etkili sonuçlar vermiş ve Osmaneli ilçesinde sanayi yatırımları hızla artmıştır. Bilecik ili aynı yıllarda teşvik alan diğer illere göre, Marmara bölgesinde yer alması ve İstanbul-Kocaeli ve Sakarya gibi sanayi ve pazar alanlarına çok yakın olması sebebiyle bu yıllardan sonra hızla sanayileşme sürecine girmiştir. Bilecik ili içerisinde yer alan Osmaneli ilçesi ise ilin bu merkezlere en yakın konumunda yer alması ve coğrafi konumunun elverişliliği sebebiyle il içerisinde sanayileşmenin en yoğun olduğu alanlardan biri durumuna gelmiştir. Bu durum sanayinin kuruluş yeri seçiminde coğrafi konumun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Osmaneli'de günümüzde faaliyette olan fabrikaların bir kısmı 1973 yılında Bilecik ilinin kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınması ile kurulan fabrikalardan oluşmaktadır. Bilecik ilinin 1981 yılında kalkınmada öncelikli iller arasından çıkarılması sonucu, sanayici iş adamlarının il geneline yatırım istekleri azaltmış ve 1970'li yıllarda kurulan fabrikaların bir kısmı kapanmıştır. Ancak 1987 yılından itibaren ilin 2. Derecede kalkınmada öncelikli iller arasına alınması (Bilecik Valiliği, 1988: 44).yatırımların tekrar artmasını sağlamıştır.

Araştırma sahasında, sanayi faaliyetlerini atölye tipi faaliyetler ve modern sanayi faaliyetleri olarak incelemek mümkündür.

Araştırma sahasında sanayi faaliyetleri atölye tipi sanayi ve modern sanayi olarak iki kısımda incelenmiştir. 4 bloktan oluşan Küçük Sanayi Sitesi'nde mevcut 30 işyerinden 23 adet faal olarak çalışmakta bu iş yerlerinde 35 kişi çalışmaktadır. 2010 yılına kadar D-650 karayolu güzergahının ilçe merkezinden geçtiği ilçede halkın ekonomik durumundaki iyileşmeler ve bankaların uyguladıkları kampanyalar sebebiyle yeni eşya ya da araç alımının artması, ilçenin Adapazarı, İzmit, İstanbul, Eskişehir ve Bursa gibi büyük şehirlere yakınlığı ve Bilecik-İstanbul D-650 karayolu güzergahının ilçe merkezinin kenarına alınması ilçedeki tamir atölyelerinin eski işlevselliğinin zamanla azalmasına neden olmuştur. Kişiler kullandıkları eşya ya da araçlarının tamirini yenine daha yenisini alma yoluna gitmekte ayrıca tamir işlerinin bir kısmını çevredeki

büyük şehirlerde yaptırmaktadırlar. Ayrıca 2010 yılına kadar günlük olarak çok sayıda otobüs, kamyon, tır ve otomobil gibi ticari, toplu taşıma ve bireysel araçların geçtiği ilçe merkezinde yol güzergâhının değişmesiyle birlikte bu güzergâhtan geçen araçların büyük bir kısmı yeni güzergâhı kullanmaktadır. Dolayısıyla ilçe merkezindeki yol kenarı boyunca sıralanmış tamir atölyeleri, yedek parça atölyeleri ve küçük sanayi sitesindeki atölyeler önemini yitirmiştir.

5. Atölye Tipi Sanayi

Osmaneli ve çevresinde tarımsal faaliyetler yoğunluk kazandığından, ilçe merkezi ve çevresinde tarımla uğraşan kişilerin tarımsal araçlarının bakım ve tamirini yapan çok sayıda atölye vardır. Atölye tipi sanayide 65 adet işyeri bulunmaktadır. Bu işyerlerinin yoğunlaştığı alanlar başta Bilecik-Osmaneli karayolu kenarında kurulmuş olan küçük sanayi sitesi olmak üzere, ilçenin ortasından geçen karayolu kenarındaki tamir atölyeleri oluşturmaktadır. Küçük sanayi sitesi ise, ilçe merkezi güneyindeki Bilecik-Osmaneli-İstanbul D-650 karayolunun eski güzergâhı üzerindeki Camii Kebir Mahallesi'nde yer almaktadır. Osmaneli ilçesinde 4 blok halinde faaliyet gösteren Küçük sanayi sitesinde 30 dükkândan 23 tanesi faal 7 tanesi de boş veya depo olarak kullanılmaktadır. Faal olan 23 dükkânda 35 kişi çalışmaktadır.

Tablo 3. Osmaneli'de atölye tipi sanayi tesisi sayısı (2010).

Atölyeler	Sayıları	Atölyeler	Sayıları
Marangoz	16	Bisiklet ve motorsiklet tamircisi	2
Fırın	6	Televizyon tamircisi	1
Kaynakçı-Tornacı	5	Saat tamircisi	1
Mermerci	2	Mobilya imalat ve tamircisi	1
Demir doğramacı	3	Döşeme tamircisi	1
Demirci	1	Ekzoz tamircisi	1
Beyaz Eşya tamircisi	2	Oto tamircisi	6
Ayakkabı tamirciliği	2	Oto lastiktamircisi	4
Bıçak tamircisi	1	Oto boyacısı ve kaportacı	6
Bilgisayar tamircisi	1	Oto elektrikçisi	3
Genel Toplam			65

Kaynak: Osmaneli Esnaf ve Sanatkârlar Odası kayıtlarından derlenmiştir.

Küçük sanayi sitesi içerisindeki bir marangoz atölyesi dışında, marangoz ve hızar atölyeleri ise Cami-i Kebir, Cami-i Cedit ve Hacıloğlu mahallelerinde dağınık olarak bulunmaktadır. Plastik ve ahşap doğrama atölyeleri ise ilçe merkezi ortasından geçen anayol üzerindedir. Bunun yanı sıra, Osmaneli İlçe merkezinden İstanbul'a doğru giden karayolu, yeni güzergâh yapılmadan önce çok aktif olduğundan oto elektrikçisi, akücü gibi atölyelerin bu yol üzerinde, küçük sanayi

sitesinden bağımsız dükkânlar şeklinde yoğun olarak faaliyettedirler. 2010 yılına kadar D-650 karayolu güzergâhının ilçe merkezinden geçtiği ilçede halkın ekonomik durumundaki iyileşmeler ve bankaların uyguladıkları kampanyalar sebebiyle yeni eşya ya da araç alımının artması, ilçenin Adapazarı, İzmit, İstanbul, Eskişehir ve Bursa gibi büyük şehirlere yakınlığı, Bilecik-İstanbul D-650 karayolu güzergâhının ilçe merkezinin kenarına alınması ve yeni yol güzergâhının hizmete girmesi gibi sebepler ilçe merkezindeki eski güzergâh kenarında bulunan tamir atölyelerinin iş hacminin azalarak eski işlevselliğinin zamanla azalmasına neden olmuştur.

Son yıllarda ilçe merkezi ile köylerdeki genç nüfusun büyük şehirlere göç etmeleri nedeniyle, tarımsal faaliyetlerde önemli azalmalar olmuştur. Ulaşım imkânlarının elverişliliği ve ilçenin çevredeki büyük şehirlere yakınlığı sebebiyle bakım ve tamir yaptıracak veya oto yedek parçası alacak kişiler büyük şehirleri tercih etmeleri, bunun yanı sıra yeni araba veya eşya alımında, finans kurumu ya da markalar, kampanya ve kredi kolaylıklar ve kişilerin yeni araç veya eşya almayı tercih etmeleri bakım ve tamir atölyelerine olan talebi azalttığı gibi bir kısmının kapanmasına neden olmuştur.

6. Modern Sanayi

Fabrikalarda sürdürülen modern sanayi faaliyetleri; üretim yöntemleri, hammaddelerin sağlanması ve üretilen maddelerin dağıtımının hem çeşitli hem de karmaşık olması sebebiyle karmaşık imalat tipi olarak da adlandırılır (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 406). Osmaneli’de faaliyette olan fabrika niteliğindeki modern sanayi tesisleri sanayi kollarına göre incelenmiştir. Çalışma, araştırma sahasındaki sanayi işletmelerine yapılan anket ve mülakat sonuçlarına göre incelenmiştir.

Osmaneli ilçesinde modern sanayi kollarını Taşa ve Toprağa Bağlı Sanayi, Gıda Sanayi ve Metal Eşya, Makine ve Donanım Sanayi oluşturmaktadır. Bu sanayi kolları içerisinde modern sanayi tesisi olarak ise 23 adet sanayi tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerden sayı olarak en fazla işletme 11 fabrika ile taşa ve toprağa bağlı sanayide bulunmaktadır ve modern sanayi tesislerinin yarısını oluşturmaktadır (Tablo 4). Gıda sanayi kolunda 7, Metal eşya, makina ve donanım sanayi kolunda ise 5 tesisi yer almaktadır. Osmaneli ilçesinde hammaddesi taş ve toprak olan fabrikalarda toplam 203 kişi çalışmaktadır. Gaye Ertin 1995 yılında Osmaneli-Vezirhan arasındaki sanayi faaliyetleri üzerine yayınladığı bir çalışmada; işçi sayısının 20’den az olduğu sanayi tesislerini küçük ölçekli, 100’den fazla işçi çalışan işletmeleri de büyük işletmeler olarak kabul ederek sınıflandırma yapmıştır. 1990 yılında Küçük ve Orta Ölçekli

Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında 3624 sayılı Kanun'da ise; "İmalat Sanayi sektöründe 1-50 arası işçi çalıştıran Sanayi işletmeleri küçük sanayi işletmelerini, 51-150 arası işçi çalıştıran sanayi işletmeleri orta ölçekli sanayi işletmelerini ifade eder" ibaresi bulunmaktadır. 2005 yılında Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik'te ise (Bakanlar Kurulu Karar Tarihi -No:19/10/2005-2005/9617) çalışan işçi sayısına göre ise 50'den az yıllık çalışan istihdam eden işletmeler küçük ölçekli, 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden işletmeler ise orta ölçekli kabul edilmiştir.

Tablo 4. Osmaneli ilçesinde sanayi kolları ve çalışan sayılarının dağılışı (2010).

	Taşa ve toprağa bağlı sanayi	Gıda Sanayi	Metal Eşya, Makine ve Donanım Sanayi	Toplam
İşletme sayısı	11	7	5	23
%'si	47,8	30,4	21,8	100
Çalışan sayısı	203	629	416	1248
%'si	16,3	50,4	33,3	100

Kaynak: Sanayi kuruluşlarına uygulanan anket ve mülakat sonuçlarından derlenmiştir.

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında 3624 sayılı Kanun'a göre; ilçede bulunan 23 adet sanayi tesisinin 19'u 50 kişiden işçi çalıştırdığı için küçük sanayi işletmeleri, 4 adeti de büyük sanayi işletmeleri grubunda yer almaktadır.

Taşa ve Toprağa Dayalı Sanayi kuruluşlarının tamamı 50 kişiden az işçi çalıştırdığından dolayı küçük işletmeler sınıfında yer almaktadır. Bu işletmeler genel olarak önemli miktarda üretim gerçekleştirmelerine rağmen çalışan işçi sayısının orta büyüklükte işletmelere göre az olmasında en büyük etken hammaddeden mamüle kadar gerçekleşen işlemlerin daha az olması dolayısıyla daha az sayıda işçiye ihtiyaç duyulmasıdır. Nitekim taş toprağa dayalı sanayi tesislerinin büyük bir kısmı mermer fabrikasıdır.

Gaye Ertin'in Osmaneli ile Vezirhan yerleşmeleri arasında sanayi faaliyetleri adı çalışmasındaki kritere göre (Ertin: 1995:330) ise; 20'den fazla işçi çalıştıran işletmeler orta ve büyük ölçekli sanayi tesisleri olduğundan ilçedeki 11 sanayi işletmesi küçük ölçekli, 8 sanayi tesisi orta ölçekli, 4 sanayi tesisi de büyük ölçeklidir.

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik'e göre de 19 sanayi tesisi küçük ölçekli, 3 sanayi tesisi orta ölçekli, 1 sanayi tesisi de büyük ölçeklidir.

6.1. Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi

Osmaneli'de bulunan sanayi kuruluşlarında hammaddeye bağımlılık geçmişe göre nispeten azalsa da, günümüzde sanayi kuruluşlarının büyük bir bölümünde hammadde önemini korumaktadır.

Osmaneli ilçesinde hammaddesi taş ve toprak olan 11 fabrika bulunmaktadır. Bu fabrikalardan 9 tanesi mermer, 2 tanesi de hazır beton alanında faaliyette bulunmaktadır. Söz konusu fabrikalarda 25 idari ve mühendis, 178 işçi olmak üzere toplam 203 kişi çalışmaktadır (Tablo 5). Fabrikaların büyük bir kısmı Osmaneli-Bilecik yolu üzerinde, Selimiye köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır. Bilecik'ten İstanbul'a doğru uzanan D-650 karayolunun eski ve yeni güzergahı da Sakarya Vadisi'nden geçmektedir. Nitekim, tarih öncesinden günümüze kadar kara ulaşım güzergahlarında, vadiler, havzalar, oluklar, geçitler, ve boğazlar gibi ulaştırmayı kolaylaştıran yer şekilleri yerleşim yeri seçiminde ve gelişmesinde önemli rol oynamışlardır (Tıraş, 2002:122). Ayrıca Ulaşım faaliyetleri oluşturduğu istihdamdan çok sanayi, tarım, ticaret, yönetim, turizm ve güvenlik gibi fonksiyonların alt yapısını teşkil ettiği için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, ulaşım güzergâhlarının belli yerlerde toplandığı kavşak noktalarının çevresi eskiden beri yerleşilmiş alanlardır (Koca 2005: 130). Sakarya Vadisi güzergahı Bilecik ve Eskişehir güneydeki merkezleri Adapazarı, Kocaeli ve İstanbul gibi kuzeydeki merkezlere bağlayan en önemli güzergahtır. Osmaneli şehri de bu güzergahta yer aldığından, karayolu ve demir yolu ulaşımının avantajıyla önemli bir merkez haline gelmiştir. Günümüzde ilçedeki sanayi kuruluşlarının önemli bir kısmı Osmaneli şehrinin çevresinde karayolu güzergahı boyunca sıralanmışlardır.

İlçede taş ve toprağa bağlı olan bu sanayi kuruluşları 1987 yılında Omsan Mermer Sanayi Ticaret A.Ş. Mermer Fabrikası ile faaliyetine başlamıştır. Daha sonra 1995 yılında Uzlar Mermer Fabrikası, 2005 yılında Sunmer Mermer Fabrikası gibi birçok sanayi kuruluşlarıyla devam etmiş ve en son olarak da 2010 yılında bu sanayi koluna Dikilitaş Mermer fabrikası katılmıştır. Taşa ve toprağa bağlı 11 adet sanayi tesisinden Sunmer Mermer Sanayi Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası, Öksitaş Mermer Sanayi Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası ve Dikilitaş Mermer İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası'nın merkezi Osmaneli olup bu tesisler dışındaki taş ve toprağa dayalı diğer sanayi tesislerinin merkezi İstanbul ve çevresidir.

Tablo 5.Osmaneli İlçesinde Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi Tesisleri ve Özellikleri (2010).

	Omsan Mermer Sanayi Ticaret A.Ş. Mermer Fab.	Uzlar Mermer Sanayi Tic. Ltd. Şti. Mermer Fab.	Summer Mermer Sanayi Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası	Öksitaş Mermer Sanayi Tic. Ltd. Şti. Mermer Fab.	Mansfield Madencilik ve İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fab.	Özerler Mermer Maden İnş. ve San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fab.	Ekmer Madencilik San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fab.	Hüseyin Avni Keleşoğlu Mermer San. Tic. Ltd. Şti.(HAKMER) Mermer Fab.	Dikilitaş Mermer İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fab.	Çimsa Çimento San. ve Tic. A.Ş.Osmaneli Hazır Beton Tesisi	Nuh Beton A.Ş. Osmaneli Hazır Beton Tesisi
İşletmenin merkezi	İstanbul	İstanbul	Osmaneli	Osmaneli	İstanbul	İstanbul	Gebze	İstanbul	Osmaneli	İstanbul	İstanbul
Faaliyet başlangıç yılı	1987	1995	2005	2005	2006	2006	2009	2009	2010	2008	2009
Kapalı Alan (m ²)	1350 m ²	1500 m ²	475 m ²	1000 m ²	3000 m ²	720 m ²	1100 m ²	1000 m ²	1000 m ²	300 m ²	200 m ²
Açık Alan (m ²)	23.650 m ²	12.500 m ²	13.090 m ²	15.000 m ²	17.000 m ²	10.540 m ²	Mermer Ocağıyla Birlikte Açık Alan 89900 m ²	8000 m ²	13.000 m ²	9700 m ²	13.700 m ²
Toplam Alan (m ²)	25.000 m ²	14.000 m ²	13.565 m ²	16.000 m ²	20.000 m ²	11.260 m ²	Toplam Alan 1.000.000 m ²	9000 m ²	14.000 m ²	10.000 m ²	14.000 m ²
Üretim Kapasitesi (Yıllık)	90.000 m ³	116.000 m ³	115.200 m ³	80.000 m ³	150.000 m ³	110.000 m ³	5000 m ³	60.000 m ³	30.000 m ³	360.000 m ³	120.000 m ³
Fili Üretim (Yıllık)	61.000 m ³	36.400 m ³	81.796 m ³	30.000 m ³	100.000 m ³	36.000 m ³	2500 m ³	30.000 m ³	26.000 m ³	180.000 m ³	120.000 m ³
Çalışan İdari+Mühendis Sayısı (kişi)	2	2	2	2	5	1	1	2	1	5	2
Çalışan İşçi Sayısı (kişi)	15	22	7	14	20	11	15	11	9	30	24
Toplam Çalışan Sayısı (kişi)	17	24	9	16	25	12	16	13	10	35	26
Vardiya Sayısı	2	2	1	2	2	2	1	1	2	3	3
İhracat Ürün ve Miktarı	-	18.000 m ³	-	-	30.000-35.000 m ³	-	2000 m ³	-	-	-	-
İhracatın Yapıldığı Ülkeler	-	Libya, Irak, İsrail, Azerbaycan, Türkmenistan	-	-	Dubai, Libya, İsrail, Kosova, İran, Irak	-	Irak	-	-	-	-

Kaynak: Sanayi tesisleri yetkili kişilerine uygulanan bilgi (anket+mülakat) formlarından.

İlçede mermer fabrikalarına gerekli olan hammadde ilçenin de içerisinde bulunduğu Bilecik ilinden temin edilmektedir. Araştırma sahasında Mansfield Madencilik ve İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası, Ekmer Madencilik San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası, Hüseyin Avni Keleşoğlu Mermer San. Tic. Ltd. Şti.(HAKMER) Mermer Fabrikasıve Uzlar Mermer Sanayi Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikasıişleyeceği mermeri kendi ocağından keserek işleyen mermer fabrikalarıdır. Mansfield Madencilik ve İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası hammaddeyi işletmeye ait Bilecik merkez ilçesi Taşçılar köyü sınırları ilçesindeki mermer ocağından, Ekmer Madencilik San. Tic. Ltd.

Şti. Mermer Fabrikası fabrikanın da bulunduğu Belenalan köyü sınırları içerisinde, köy yolunun 1 km kuzeybatısındaki mermer ocağından, Hüseyin Avni Keleşoğlu Mermer San. Tic. Ltd. Şti.(HAKMER) Mermer Fabrikası işletmesidehammaddeyi Osmaneli ilçe merkezi-Balçıkhisar köyü arasındaki köy yoluna yakın bir alanda bulunan, Balçıkhisar köy sınırları içerisinde kendi mermer ocağından, Uzlar Mermer Sanayi Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası da Vezirhan beldesindeki işletmeye ait ocaktan temin etmektedir. Diğer mermer fabrikaları ise hammaddeyi ilçeye çok yakın bir konumda olan Bilecik merkez ilçesi ve çevresi ile Gölpazarı ilçesi çevresindeki mermer ocaklarından ve Bilecik merkez ilçesi sınırları içerisinde mermer ocağı bulunan mermer fabrikalarından ham blok mermer olarak temin etmektedirler. Dolayısıyla, Osmaneli ilçesinde taşa ve toprağa bağlı sanayi tesislerinin önemli bir yer teşkil etmesi başta hammadde kaynağına yakınlık ve hammadde temininin kolay olmasından kaynaklanmaktadır.

İşletmelerde çeşitli ebatlarda kesilerek, işlenen mermer genellikle Bilecik beji ve Bilecik Rosalia mermeri olarak adlandırılan mermerlerdir.

Yakın çevreden temin edilen mermer blokları, çeşitli ebatlarda yer kaplaması, merdiven basamağı, duvar kaplaması ve tezgâh üstü olarak kullanılmak üzere, genellikle 2 ile 3 cm kalınlıklar arasında ve siparişe göre 30 cm'den 300 cm'ye kadar uzunlukta kesilerek mermer üretimi yapılabilmektedir. Fabrikalardaki artık ürünler Toki konutları yakınında ilkel depolama şeklinde olan belediye çöplüğüne atılmaktadır. Kırık malzeme ise fabrikaların açık alanında dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadır.

Taşa ve Toprağa bağlı sanayi tesisleri Bilecik-Osmaneli karayolu kenarında, Osmaneli ilçe merkezinin hemen güneyinden itibaren yoğunluk arz etmektedir. Bu tesislerde çalışan işçilerin büyük bir kısmı, yakın olması sebebiyle genellikle Osmaneli ilçe merkezinde ikamet etmektedir. Fakat, bazı tesislerde Osmaneli ilçesi dışından getirilerek çalıştırılan işçiler de bulunmaktadır. Nitekim, Omsan Mermer Fabrikası'ndaki işçilerin büyük bir kısmı Manisa'dan getirilmiştir. Hüseyin Avni Keleşoğlu Mermer San. Tic. Ltd. Şti.(HAKMER) Mermer Fabrikası işçileri ise Konya'dan temin edilmiştir. Bu fabrikaların merkezi İstanbul ve çevresi olduğundan, işçi teminini merkez şubeleriyle bağlantılı olarak gerçekleştirmektedirler.

Fotoğraf 1. Mansfield Madencilik ve İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası'nda belli ebatlarda kesilmiş ve istiflenmiş mermerler (A) ve palet denilen tahta bloklara yerleştirilmek üzere nakliyyeye hazır hale getirilmiş mermerler (B).

Fotoğraf 2. A- Hüseyin Avni Keleşoğlu Mermer San. Tic. Ltd. Şti.(HAKMER) Mermer Fabrikası'nın dıştan görünümü. B- Fabrikada makineyle mermer kesme işlemi. C- Mermer cilalama işlemi.

Fotoğraf 3. Dikilitaş Mermer İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası.

Mermer fabrikalarındaki çalışma şartlarının zor olması, çalışma ortamının tozlu ve gürültülü olması, mermerin su ile kesilmesi ve cilalanmasından dolayı, ilçedeki mermer fabrikalarında çalışanlar genellikle erkeklerden oluşmaktadır. Nadiren de olsa kadın çalışan varsa da, bu kişiler sekreterlik işleriyle uğraşmaktadır.

Taşa ve toprağa bağlı sanayi tesislerinde vardiya sayısı işletmenin aldığı siparişe, pazarlama durumuna ve mevsime göre 1 ile 3 vardiya arasında değişmektedir. Tesislerde genellikle yılın 12 ayı boyunca üretim yapılmakta, fakat en fazla üretim 4. ile 12. aylar arasında olmaktadır.

İşletmelerde kullanılan su, işletme tarafından açılan sondajlardan elde edilebildiği gibi, tankerlerle Osmaneli ilçe merkezinden de getirilebilmektedir. Suyun kullanımı devamlılık gerektirdiğinden tankerlerle su getirmek yerine işletmelerin önemli bir kısmı zamanla sondaj kuyularından su elde etmeyi tercih etmektedirler.

Merkezi Osmaneli ilçesi olan Dikilitaş Mermer İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası ve merkezleri İstanbul çevresinde olan mermer fabrikalarından bazıları üretimin bir kısmını fabrikada pazarlarken, bir kısmını ise İstanbul gibi büyük şehirlerde pazarlamaktadırlar. Özellikle merkezleri İstanbul ve çevresinde olan işletmelerde, ürünün pazarlanması buralardaki merkezleri tarafından yapılmaktadır.

2008-2009 dönemindeki ekonomik krizde nakit para akışında sıkıntılar yaşandığından, işletmelerin birçoğunda ürünün pazarlanması çek-senet yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Halen ürünün iç piyasaya pazarlanmasında düşük fiyat uygulaması ve çek-senetle satış gibi pazarlama problemleri bulunmaktadır. Ayrıca, işletmelerin geneli, 2008 ekonomik krizinden, pazarlama sıkıntısıyla birlikte üretim azalışı ve işten işçi çıkarma şeklinde etkilenmiş, kriz sonrası tekrar işçi alımı ve üretim artışı gerçekleştirilmiştir.

Mermer fabrikalarından bir kısmı ürünü sadece yurtdışına pazarlarken, bir kısmı ihracatta gerçekleştirmektedir. Ürünün yurt içine pazarlanmasında özellikle İstanbul, İzmit, Adapazarı, Bursa, Eskişehir ve Bilecik gibi yakın ya da talebin daha yoğun olduğu büyük şehirler tercih edilmektedir.

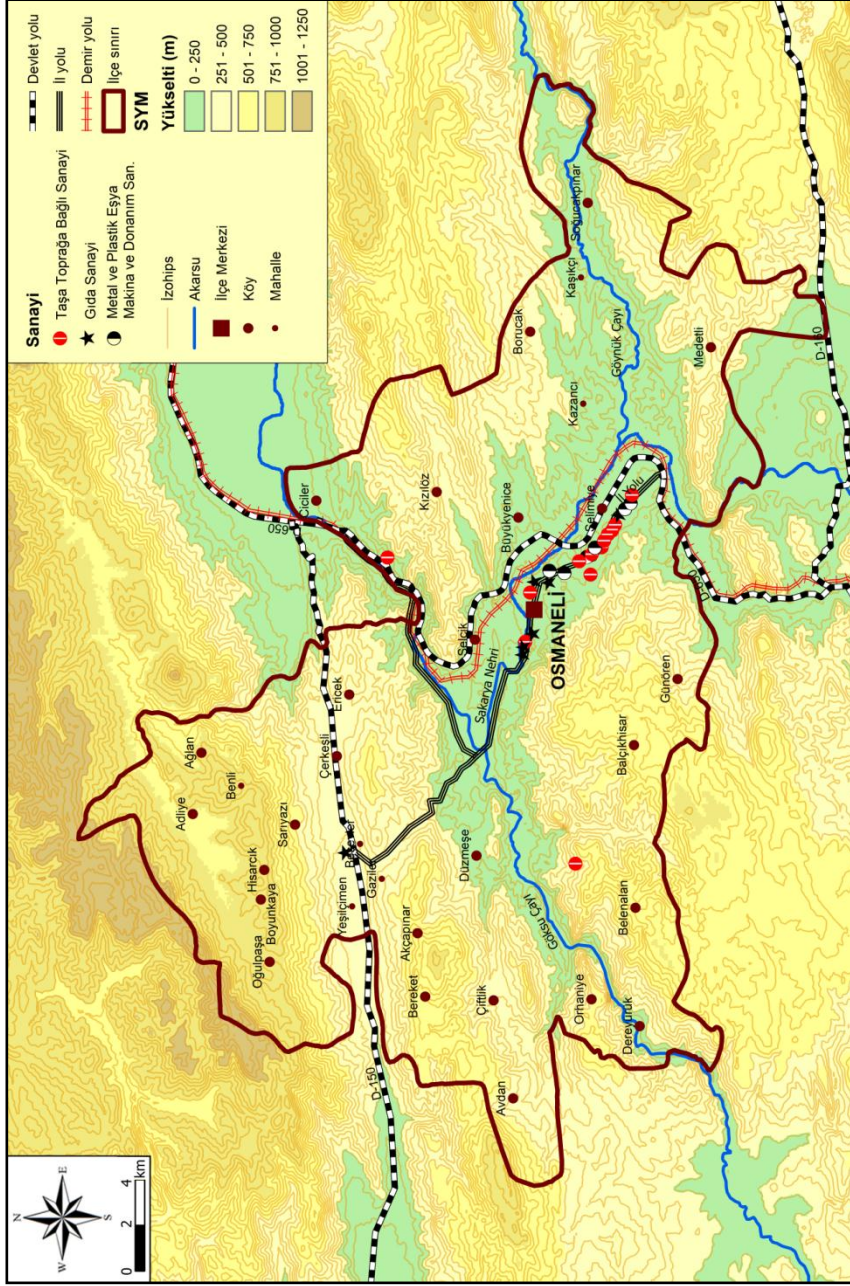
Dikilitaş Mermer İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası gibi bazı tesisler ise, 1.sınıf ürün işleme, paketleme, yükleme, ürün kontrolü gibi işlemlerin zahmetli ve ayrı bir uğraş gerektirdiği gerekçesiyle, ihracat için mermer işlemeyi tercih etmemektedir.

Yapılan anket ve mülakatlardan elde edilen verilere göre; Mansfield Madencilik ve İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası, Uzlar Mermer Sanayi Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası ve Ekmer Madencilik San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası işlendikleri mermerin bir kısmını ihraç etmektedirler.

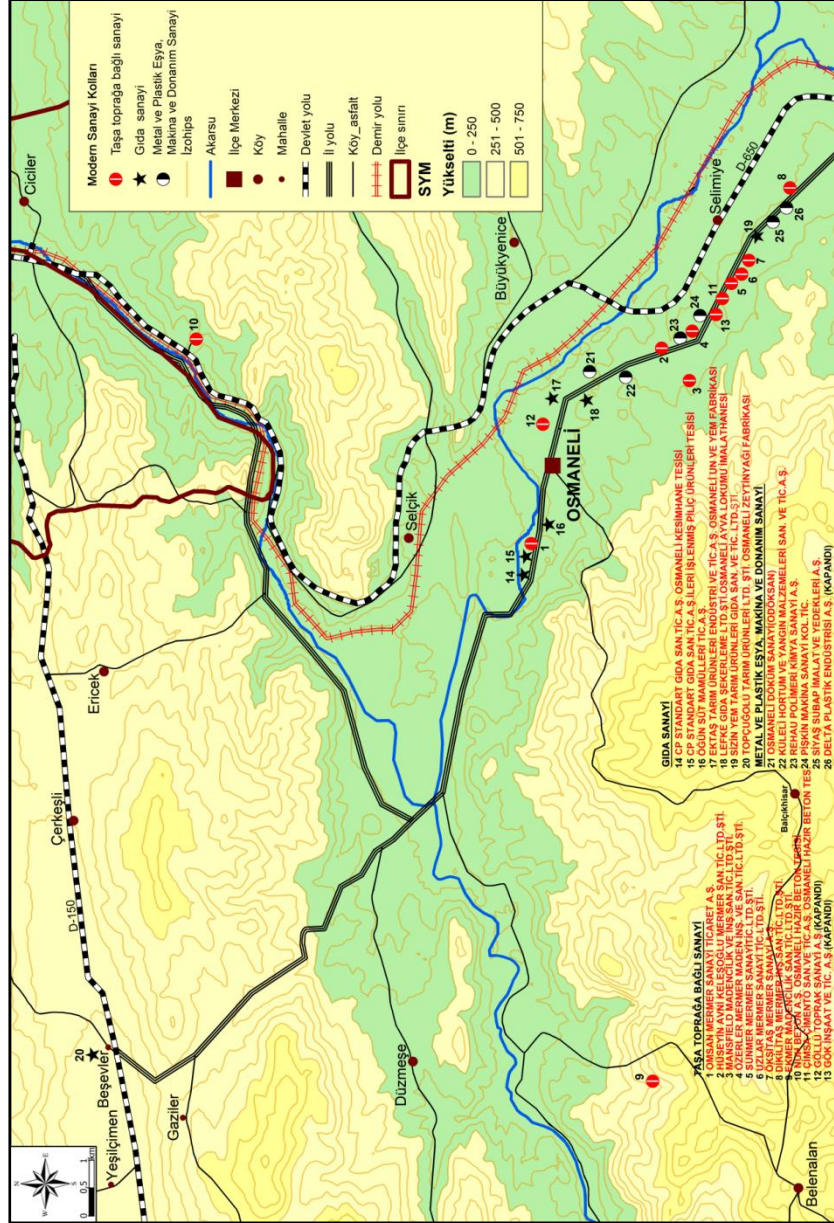
Mansfield Madencilik ve İnş. San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası'nda ihracata yönelik işlenen mermer; Bursa-Gemlik'ten denizyoluyla Dubai, Libya, İsrail ülkelerine, karayoluyla ise Kosova, Irak ve İran ülkelerine gönderilmektedir. İşletmenin mermer ihracatı aylık 2500-3000 m², yıllık 30.000-35.000 m² arasında değişmektedir. Uzlar Mermer Sanayi Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası'nda yıllık 40.000 m³'e yakın olarak işlenen mermerinise %50'si Libya, Irak, İsrail, Azerbaycan, Türkmenistan ülkelerine pazarlanmaktadır. Irak, Azerbaycan ve Türkmenistan'a karayoluyla, İsrail ve Libya'ya ise denizyoluyla nakliye yapılmaktadır. Son yıllarda Irak'ta inşaat sektöründeki hareketlilikle birlikte Türkiye'nin de Irak'a mermer ihracatı artmıştır. Ekmer Madencilik San. Tic. Ltd. Şti. Mermer Fabrikası da üretimin %80'ini Irak'a ihraç etmektedir

Uygulanan düşük kur politikası ve büyük firmaların dış piyasaya daha düşük fiyatla mal vermesinden dolayı Omsan Mermer Sanayi Ticaret A.Ş. Mermer Fabrikası gibi mermer ihracatı yapan tesislerin bazılarının ihracatı durmuştur. Nitekim, Omsan Mermer Sanayi Ticaret A.Ş. Mermer Fabrikası 2008 yılına kadar İsrail Suudi Arabistan, Dubai, İtalya ve Rusya ülkelerine mermer ihracatı yapmaktaydı.

Araştırma sahasında mermer fabrikaları dışında, taş ve toprağa dayalı sanayi içerisinde yer alan 2 tane hazır beton tesisi bulunmaktadır. Bu kuruluşlardan ilki, Çimsa Çimento San. ve Tic. A.Ş'nin 2008 yılında Osmaneli'de kurulan Osmaneli Hazır Beton Tesisi, diğeri ise Nuh Beton A.Ş'nin 2009 yılında kurulan Osmaneli Hazır Beton Tesisi'dir. Çimsa Çimento San. ve Tic. A.Ş. Osmaneli Hazır Beton Tesisi, 2010 yılı Ocak ayında tamamlanarak hizmete açılan Bozüyük-Mekece Yol İyileştirme Projesi'nin Osmaneli ilçesinde yer alan kısmına ve Ankara-İstanbul Yüksek Hızlı Tren Projesi'nin Bilecik-Osmaneli-Mekece arasında yapılan bölümüne hazır beton sağlamak amacıyla kurulmuştur. Nuh Beton A.Ş. Osmaneli Hazır Beton Tesisi de Osmaneli'de Ankara-İstanbul Yüksek Hızlı Tren Projesi'ne hazır beton sağlamak için Ciciler köy yolu yanında kurulmuştur.

Harita 2. Osmaneli ilçesinde sanayi kollarının dağılışı.

Harita 3. Osmaniye ilçesinde sanayi tesislerinin sanayi kolu ve adlarına göre dağılışı.

12 ay boyunca üretim yapılan hazır beton tesislerinden Çimsa Çimento San. ve Tic. A.Ş.'nin Osmaniye Hazır Beton Tesisi için gerekli hammadde Çimsa Çimento San. ve Tic. A.Ş.'nin Eskişehir, Niğde ve Mersin'deki çimento fabrikalarından sağlanırken; Nuh Beton A.Ş.'nin Osmaniye Hazır Beton Tesisi'nde ise tesisin kurulduğu yer ve

çevresinin Sakarya Nehri'nin eski yatağı olması, kum-çakıl gibi hammaddenin bir kısmı bulunduğu yerden temin etmesini sağlamaktadır. Tesise diğer hammaddeler ise İstanbul çevresinden getirilmektedir.

Fotoğraf 4. Çimsa Çimento San. ve Tic. A.Ş. Osmaneli Hazır Beton Tesisi.

Günlük 1000 m³'e kadar hazır beton üretme kapasiteleri olan ve yıllık 120.000 ile 180.000 m³ arasında hazır beton üreten tesislerin Ankara-İstanbul Yüksek Hızlı Tren Projesi' bitirildikten sonra faaliyetlerine aynı yerde devam edip etmeyecekleri daha sonraki süreç içerisinde netlik kazanacaktır.

6.2. Gıda Sanayi

Osmaneli ilçesinde gıda sanayi içerisinde 11 fabrika bulunmaktadır. Bu fabrikalarda 81 kişi idari ve mühendis, 548 kişi işçi olmak üzere toplam 629 kişi çalışmaktadır (Tablo 6). Fabrikaların tamamı Osmaneli şehrinin içersinden de geçerek güneyinden kuzeyine doğru uzanan ve Bilecik-Osmaneli-İstanbul D-650 karayolunun eski güzergâhı olan 2010 yılında da yeni güzergâhın faaliyete geçmesiyle il yoluna dönüştürülen yol kenarında bulunmaktadırlar.

İlçede gıda sanayi içerisindeki sanayi tesislerinde en önemli girişim 1984 yılında Ektaş Tarım Ürünleri Endüstri ve Tic A.Ş. Osmaneli Un ve Yem Fabrikası'nın faaliyete geçmesiyle başlamıştır. Daha sonra 1998 yılında CP Standart Gıda San. Tic. A.Ş. Osmaneli Kesimhane Tesisi'nin faaliyete geçmesiyle Osmaneli'de Gıda Sanayi önemli bir sanayi kolu haline gelmiştir. Bunu 2003 yılında Sizin Yem Tarım Ürünleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti. Osmaneli Yem Fabrikası ve 2010 yılında CP Standart Gıda San. Tic. A.Ş. İleri İşlenmiş Piliç Ürünleri Tesisi gibi üretim ve işçi istihdam etme potansiyeli fazla olan sanayi tesisleri izlemiştir. Günümüzde CP Standart Gıda San. Tic. A.Ş.'ye bağlı Osmaneli kesimhane ve ileri işlenmiş piliç ürünleri tesislerinde çalışan 544 kişi gıda

sanayinde çalışan kişilerin %85'inden fazlasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu iki işletme Osmaneli ilçesinde önemli bir istihdam meydana getirmektedir. CP Standart Gıda San. Tic. A.Ş. ve Osmaneli'deki tesisleri yabancı sermaye ile kurulmuş işletmelerdir. Bunların dışında kalan Gıda Sanayi tesisleri ise yerli sermaye ile kurulmuştur. Osmaneli ilçesinde gıda sanayi alanında faaliyet gösteren 7 tesisten Topçuoğlu Tarım Ürünleri Ltd. Şti. Osmaneli Zeytinyağı Fabrikası, Öğün Süt Mamülleri Tic. A.Ş. ve Lefke Gıda Şekerleme Ltd. Şti. Osmaneli Ayva Lokumu İmalathanesi tesisleri küçük çapta işletmeler olup, Osmaneli kökenli kişilerce kurulmuş olan yerli işletmelerdir.

Tablo 6. Osmaneli İlçesinde Gıda Sanayi Tesisleri ve Özellikleri (2010).

	Ekteş Tarım Ürünleri End. ve Tic. A.Ş. Osmaneli Un ve Yem Fab.	Sizin Yem Tarım Ürünleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti. Osmaneli Yem Fab.	CP Standart Gıda San. Tic. A.Ş. Osmaneli Kesimhane Tesisi	CP Standart Gıda San. Tic. A.Ş. İleri İşlenmiş Piliç Ürünleri Tesisi	Topçuoğlu Tarım Ürünleri Ltd. Şti. Osmaneli Zeytinyağı Fab.	Öğün Süt Mamülleri Tic. A.Ş.	Lefke Gıda Şekerleme Ltd. Şti. Osmaneli Ayva Lokumu İmalathanesi
İşletmenin Merkezi	Kırşehir	Bursa	İstanbul	İstanbul	Osmaneli	Osmaneli	Osmaneli
Faaliyet başlangıç yılı	1984	2003	1998	2010	2006	1984	2010
Kapalı Alan (m ²)	2757 m ²	992	6500 m ²	8861 m ²	250 m ²	480 m ²	410 m ²
Açık Alan (m ²)	17.518 m ²	11.444 m ²	6000 m ²	4139 m ²	6750 m ²	-	-
Toplam alan (m ²)	20.275 m ²	12.436 m ²	13.500 m ²	13.000 m ²	7000 m ²	480 m ²	410 m ²
Üretim Kapasitesi	Yıllık Un:24.480 ton Kepek: 6120 ton Yem: 24.000 ton Toplam:54.580 ton	Yıllık 24.000 ton yem	Yıllık 15.600.000 adet piliç	Arttırmaya yönelik.	-	-	Günlük 3 ton
Fiili Üretim	Yıllık 21.636 ton un 5800 ton kepek 12.282 ton yem Toplam:39718 ton	Yıllık 6000 ton yem	Yıllık 27.450.000 adet piliç	Yıllık 5400 ton şarküteri ürünleri (salam,sucuk sosis, burger) 3600 ton ileri işlem ürünleri Kaplamalılar, köfte grubu, döner)	Günlük 60 ton zeytin'den 15 ton zeytinyağı (Kasım-Ocak ayları arası)	Günlük 500 kg süttten 450 kg naturel yoğurt	Günlük 1 ton
Çalışan İdari+Mühendis Sayısı (kişi)	17	4	26	31	2	-	1
Çalışan İşçi Sayısı (kişi)	30	14	290	197	6	3	8
Toplam Çalışan Sayısı (kişi)	47	18	316	228	8	3	9
Vardiya Sayısı	3	1	3	2	2	1	1
İhracat Ürünü ve Miktarı ile İhraç Edilen ülkeler	-	-	Vietnam ve Çin'e 375 ton Şoklu piliç ayağı İrak'a 950.000 adet şoklu bütün piliç 1600 ton şoklu parça.	İrak'a aylık 150 ton sosis, 30 ton kaplamalı ürünler (naget, şinitzel, cordon blue, kroket)	-	-	-

Kaynak: Sanayi tesisleri yetkili kişilerine uygulanan bilgi (anket+mülakat) formlarından.

İlçede gıda sektöründe kullanılan hammadde, işletmelerin faaliyet alanlarına göre farklılık göstermesi sebebiyle Osmaneli çevresinden tedarik edilebildiği gibi Osmaneli dışından da temin edilebilmektedir.

Topçuoğlu Tarım Ürünleri Ltd. Şti. Osmaneli Zeytinyağı Fabrikası, Öğün Süt Mamülleri Tic. A.Ş. Lefke Gıda Şekerleme Ltd. Şti. ve Osmaneli Ayva Lokumu İmalathanesi Osmaneli ilçesinde yetiştirilen bazı ürünlerin değerlendirilmesi amacıyla devlet tarafından kredi ve hibe desteği alınarak küçük sermaye ile kurulmuş tesislerdir. Nitekim, Osmaneli ilçesinde Sakarya Vadisi ve İznik Depresyonu çevresinde önemli miktarda üretilen zeytinin Osmaneli ilçesinde değerlendirilmesi amacıyla, Topçuoğlu Tarım Ürünleri Ltd. Şti. Osmaneli Zeytinyağı Fabrikası, 2006 yılında Hisarcık köyü Beşevler Mahallesi'nde hizmete geçmiştir.

Osmaneli çevresinde üretilen sütün değerlendirilmesi amacıyla, Osmaneli ilçe merkezinin Cami-i Cedit Mahallesi sınırları içerisinde. 1984 yılında Öğün Süt Mamülleri Tic. A.Ş. kurulmuştur.

Osmaneli ilçesinde ayva üretiminin önemli miktarda olması ve üretilen ayva kalitesinin yüksek olması sebebiyle, Osmaneli Belediyesi'nin arsa tahsisi ve Osmaneli Belediyesi işbirliği ile tarıma dayalı kırsal kalkınma yatırımlarının desteklenmesi kapsamında ise Lefke Gıda Şekerleme Ltd. Şti. Osmaneli Ayva Lokumu İmalathanesi kurulmuştur. Osmaneli Belediyesi tarafından Türk Patent Enstitüsü'ne 29.08.2007 tarihinde patent başvurusu yapılarak patenti alınan, Osmaneli Ayva Lokumu'nun 2011 yılına kadar üretimi Beypazarı Belediyesi'ne yaptırılmaktaydı. Lefke Gıda Şekerleme Ltd. Şti. Osmaneli Ayva Lokumu İmalathanesi'nin 2011 yılında yap-işlet-devret sistemiyle faaliyete geçmesiyle, patentli *Osmaneli Ayva Lokumu* Osmaneli'de üretilmeye başlanmıştır.

İşletmelerin büyüklüğü oranında hammaddeye ihtiyaç duyulmakta ve üretim gerçekleştirilmektedir. Üretim miktarındaki değişiklikler de ise pazarlama, arz talep ilişkisi ve mevsimsel farklılıklar önemli etkenler olabilmektedir. Sizin Yem Tarım Ürünleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti. Osmaneli Yem Fabrikası, Topçuoğlu Tarım Ürünleri Ltd. Şti. Osmaneli Zeytinyağı Fabrikası, Ektaş Tarım Ürünleri Endüstri ve Tic. A.Ş. Osmaneli Un ve Yem Fabrikası, Öğün Süt Mamülleri Tic. A.Ş.ve Lefke Gıda Şekerleme Ltd. Şti. Osmaneli Ayva Lokumu İmalathanesi'nin üretiminde hasat zamanına bağlı olarak üretim miktarı değişmektedir. Topçuoğlu Tarım Ürünleri Ltd. Şti. Osmaneli Zeytinyağı Fabrikası zeytin hasatına bağlı olarak Kasım-Ocak aralı arasındaki üç aylık bir zamanda faaliyettedir.

Gıda sanayinde çalışan işçiler Osmaneli şehri başta olmak üzere tamamen Osmaneli ilçesinden temin edilmektedir. Bu işletmelerdeki bazı idareci ve mühendisler ise Osmaneli dışından sağlanmaktadır. İşletmelerdeki vardiya sayısı ise 1 ile 3 arasında değişmektedir (Tablo 6).

Üretilen ürünlerin işletmelere göre farklılık gösterdiği ilçede; Ektaş Tarım Ürünleri Endüstri ve Tic. A.Ş. Osmaneli Un ve Yem Fabrikası'nda un kepek ve yem; Sizin Yem Tarım Ürünleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti'nde küçük ve büyükbaş hayvan başlangıç, büyütme, süt ve besi yemi, CP Standart Gıda San. Tic. A.Ş. Osmaneli Kesimhane Tesisi'nde bütün ve parça piliç; CP Standart Gıda San. Tic.A.Ş. İleri İşlenmiş Piliç Ürünleri Tesisi'nde şarküteri ürünleri (salam, sucuk, sosis, burger) ve ileri işlem ürünlerinden kaplamalılar (naget, şinitzel, cordon blue, kroket), köfte grubu (inegöl, misket, kadınbudu köfte) ve piliç döner ürünleri; Topçuoğlu Tarım Ürünleri Ltd. Şti. Zeytinyağı Fabrikası'nda Naturel Zeytinyağı; Öğün Süt Mamülleri Tic. A.Ş.'de yoğurt; Lefke Gıda Şekerleme Ltd. Şti. Osmaneli Ayva Lokumu İmalathanesi'nde ayva lokumu, cezerye, pişmaniye ve saray helvası üretilmektedir.

Bazı tesislerde hammadde ilçe ve çevresinden sağlanabildiği gibi ilçe dışından da temin edilebilmektedir. Ektaş Tarım Ürünleri Endüstri ve Tic. A.Ş. Osmaneli Un ve Yem Fabrikası Un ve yem üretiminde hammadde olarak kullanılan buğday, soya, mısır ve ayçiçeği; ağırlıklı olarak Trakya olmak üzere Güney Marmara Bölümü ve İç Anadolu Bölgesi'nin çeşitli yörelerinden getirilmektedir. Bunun yanı sıra üretimin %10'unu sağlayan buğday ise daha kaliteli ve yerli buğdaya göre daha fazla un elde edildiğinden; Rusya, Ukrayna, Kazakistan ve AB ülkelerinden ithal edilmektedir. Sizin Yem Tarım Ürünleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti. ise yem üretimi için Trakya çevresinden ayçiçeği; Bilecik, Eskişehir, Sakarya ve Ankara çevresinden buğday, arpa ve mısır; Trakya çevresindeki illerden ayçiçeği küspesi; Hatay ile Adana'dan soya ve pamuk küspesi getirmektedir.

Osmaneli ilçe merkezinin Camii Cedit Mahallesi sınırları içerisinde yer alan CP Standart Gıda San. ve Tic. A.Ş.'nin Osmaneli kesimhane tesisi de hammaddeyi Osmaneli ve Adapazarı çevrelerinde bulunan broiler işletmelerinden, CP Standart Gıda Sanve Tic. A.Ş.'nin kendi broilerlerinden sağlanmaktadır. CP Standart Gıda San. Tic. A.Ş. İleri İşlenmiş Piliç Ürünleri Tesisi ise piliç hammaddesini başta Osmaneli olmak üzere İnegöl, Bolu ve Turgutlu'daki kesimhanelerinden diğer yardımcı hammaddeleri ise İstanbul, Konya ve Manisa gibi illerden sağlamaktadır. Buradan anlaşılıyor ki, işletmeler büyüdükçe, üretim ve işlemler karmaşıklıktıkça gerekli hammadde çeşitliliği ve miktarı

artmakta, hammaddenin temini daha uzak mesafelerden sağlanabilmektedir.

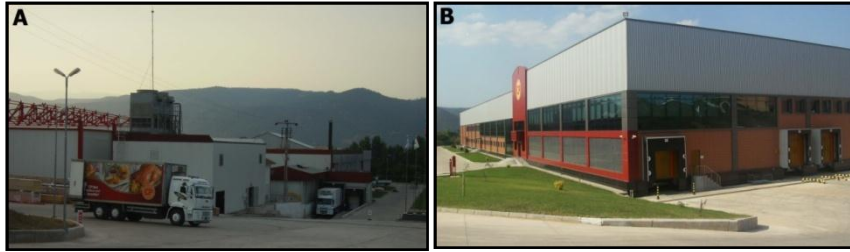
İşletmelerin büyüklüğü ve üretilen ürünün çeşitliği ve miktarı arttıkça ürünün pazarlanması daha da sistemleşmekte ve organize hale getirilmekte, ürün daha uzak noktalara ulaştırılabilmektedir. Nitekim, Öğün Süt Mamülleri Tic. A.Ş.'de üretilen yoğurt, işletmenin ilçe merkezinde bulunan satış noktasından halka, ilçedeki fabrikalardan bazılarına, lokantalara ve hızlı tren şantiyesine; Lefke Gıda Şekerleme Ltd. Şti. Osmaneli Ayva Lokumu İmalathanesi'nde üretilen ürünler Bilecik ve Osmaneli'deki büyük marketler ile Bilecik ve Sakarya karayolu üzerindeki dinlenme tesisleri aracılığıyla halka; Topçuoğlu Tarım Ürünleri Ltd. Şti. Osmaneli Zeytinyağı Fabrikası'nda üretilen zeytinyağı ise; Sakarya, Bursa, Bilecik ve Eskişehir'deki büyük restoranlara pazarlanmaktadır.

Ektaş Tarım Ürünleri Endüstri ve Tic A.Ş. Osmaneli Un ve Yem Fabrikası ve Sizin Yem Tarım Ürünleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti. Osmaneli Yem Fabrikası (Fotoğraf 5) gibi daha büyük tesislerde üretilen ürünün pazarlanmasında etki alanı biraz daha geniş olup, bölgesel bir nitelik taşımaktadır. Ektaş Tarım Ürünleri Endüstri ve Tic A.Ş. Osmaneli Un ve Yem Fabrikası'nda üretilen un İstanbul ve Adapazarı başta olmak üzere, Marmara Bölgesi'nin tamamına ve Marmara Bölgesi çevresindeki bayilere pazarlanmaktadır. Satışın büyük bir bölümü Sakarya ve Bursa illerinde bulunan depolarından gerçekleşmektedir. Üretilen yem ise Bilecik, Adapazarı, Bolu, Zonguldak ve Karabük gibi iller ile çevresine toptan pazarlanmaktadır. Sizin Yem Tarım Ürünleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti. Osmaneli Yem Fabrikası'nda üretilen yem ise fabrikanın Bursa'da (Gürsu, Orhangazi, İznik) ve Bilecik'te bulunan 4 bayiliği aracılığıyla ve fabrika tarafından doğrudan pazarlanmaktadır. Ayrıca üretilen yem, Bilecik, Bolu ve Sakarya'nın yakın ilçelerindeki köylere kamyonlarıyla götürülerek pazarlanmaktadır.

Fotoğraf 5. A-B. Ektaş Tarım Ürünleri End. ve Tic A.Ş. Osmaneli Un ve Yem fabrikasından görüntüler.

Fakat, CP Standart Gıda San. ve Tic. A.Ş.'nin kesimhane ve ileri işlenmiş piliç ürünleri tesisinde üretilen ürünlerin pazar alanı ülke geneli olmasının yanı sıra yurt dışına ihraç ta yapılmaktadır. CP Standart Gıda San. ve Tic. A.Ş.'nin Osmaneli'deki tesislerinde üretilen ürünler İstanbul'daki merkezinden yurt içinde büyük marketler ve Cp Shoplar aracılığıyla Türkiye'nin bütün bölgelerine pazarlanmaktadır. Yurt dışına ihracat ise Çin ve Vietnam ve Irak ülkelerine olmaktadır. Çin ve Vietnam'a 2010 yılında 375.000 kg şoklu piliç ayağı; Irak'a ise 950.000 adet şoklu bütün piliç ve 1.600.000 kg şoklu parça ihraç edilmiştir. İşlenmiş piliç ürünlerinde ise Irak'a aylık 150 ton piliç sosise ve 30 ton civarında kaplamalı ürünler ihraç edilmektedir.

Fotoğraf 6. A- CP Standart Gıda San. Tic. A.Ş. Osmaneli Kesimhane Tesisi
B- CP Standart Gıda San. Tic. A.Ş. İleri İşlenmiş Piliç Ürünleri Tesisi.

6.3. Metal Eşya, Makine ve Donanım Sanayi

Osmaneli ilçesinde Metal Eşya, Makine ve Donanım Sanayi kolunda faaliyet gösteren 5 fabrika bulunmaktadır. Bu fabrikalarda 81kişi idari ve mühendis, 335kişi işçi olmak üzere toplam 416 kişi çalışmaktadır (Tablo 7).

İlçede faaliyette olan Metal Eşya, Makine ve Donanım Sanayi tesislerinden ilki 1969 yılında üretime başlayan Siyaş Supap İmalat ve Yedekleri A.Ş.'dir. 1973 yılında Bilecik ilinin kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınması ile Osmaneli'nin büyük şehirlere yakınlığı, hammadde sevkiyatının kolay olması ve yol kavşağında bulunmasından dolayı, aynı tarihte Osmaneli ilçesinin günümüzde de en önemli sanayi tesislerinden biri olan Osmaneli Döküm Sanayi (ODÖKSAN) kurulmuştur. Bu tesisi sanayi teşvikinden yararlanmak amacıyla 1975 yılındakurulan ve 1977 yılında faaliyetine başlayan Kuleli Hortum ve Yangın Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Osmaneli Fabrikası izlemiştir. 1990 yılında ise Alman yatırımı olan ve yabancı sermaye ile kurulmuş olan REHAU Polimeri Kimya Sanayi A.Ş.'nin Osmaneli Fabrikası faaliyetine başlamıştır (REHAU Dünya çapında bir kuruluş olup, Türkiye'deki tek fabrikasını Osmaneli'de kurmuştur). Günümüzde

faaliyetine devam eden Pişkin Makine Sanayi Kol. Şti. Osmaneli Fabrikası ise 2008 yılında faaliyete başlamıştır.

İlçede Metal Eşya, Makine ve Donanım Sanayi’de faaliyet gösteren sanayi tesislerinin tamamı merkezleri İstanbul’da olan kuruluşlardır. Bu kuruluşların üretimleri için gerekli hammadde Osmaneli dışından tedarik edilmektedir. Birbirinden farklı nitelikte hammadde kullanan bu tesislerde gerekli hammadde ya da yarı mamül madde, yurtiçinde İstanbul ve çevresinden, yurt dışında ise Almanya, İtalya, Çin, Vietnam gibi ülkelerden temin edilmektedir.

Siyah Supap İmalat ve Yedekleri A.Ş Osmaneli Fabrikası tekerlek lastiklerine supap ve yedek parçaları üretmektedir. Üretimde demir, bakır, kurşun, çinko ve pirinç gibi alaşımları gibi hammaddeler kullanılan fabrikada, metal tubeless, gaz doldurma ve hidrofor supapları, traktör supapları, iç lastik subapları, bisiklet supapları, lastik tubeless supapları çeşitleri üretilmektedir. Osmaneli Döküm Sanayi’nin (ODÖKSAN) üretim konuları ise; emayeli pik döküm küvet, pik döküm radyatör ve çeşitli döküm parçalarıdır. Bu fabrika, İnegöl ve Bozüyük’te faaliyet gösteren kuruluşlarla birlikte Türkiye’de radyatör ve küvet üreten üç fabrikadan biridir. Pişkin Makine Sanayi Kol. Şti. Osmaneli Fabrikası için gerekli hammadde İstanbul’dan sağlanmakta olup, her çeşit fitting malzemesi, vana ve tesisat elemanları imal edilmektedir. REHAU Polimeri Kimya Sanayi A.Ş. Osmaneli Fabrikası’nda ise otomobil sızdırmazlık profilleri, otomobil kapı çıtası profili, buzdolabı conta profili, sert pvc beyaz eşya profili, kablo kanalı tutucu profili üretilmektedir. Kuleli Hortum ve Yangın Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Osmaneli Fabrikası da çapı 1 inçten 6 inç’e kadar olan yangın hortumu üretilmektedir. Polyester ipliği, poliüretan, kauçuk ve lastik gibi hammaddenin kullanıldığı fabrikada, hammaddenin büyük bir kısmı, şirketin İstanbul’da bulunan merkezi tarafından Almanya ve Vietnam’dan ithal edilmekte, geri kalanı ise yurt içinden sağlanmaktadır.

İlçede Metal Eşya, Makine ve Donanım Sanayi’ni oluşturan bu kuruluşlar Osmaneli-Bilecik karayolu üzerinde Osmaneli ilçe merkezinin güneyinde kurulmuşlardır. Türkiye’de faaliyet alanında çok önemli olan bu tesislerin Osmaneli’de kurulmasında önemli etkenler; kuruldukları dönemde Bilecik iline uygulanan vergi teşviklerinden yararlanmak, Osmaneli ilçesinin İstanbul, İzmit, Adapazarı, Bursa, Eskişehir gibi büyük şehirlere yakınlığının etkisiyle ulaşım şartlarının elverişli olması, ürünün pazarlanması ve dağıtımında büyük şehirlere yakınlığın etkisiyle elde edilen avantajlar, Osmaneli çevresinde ucuz işçi temininin kolay olması vb. olarak sıralanabilir. Bu işletmelerde mühendis, teknisyen gibi

kalifiye eleman dışında çalışanlar genellikle Osmaneli ilçe merkezinden temin edilmektedir. Dolayısıyla bu tesisler iş olanakları oluşturulmasında önemli bir fonksiyona sahiptir.

Tablo 7. Osmaneli İlçesinde Metal Eşya, Makine ve Donanım Sanayi Tesisleri ve Özellikleri (2010).

	Siyah Supap İmalat ve Yedekleri A.Ş	Osmaneli Döküm Sanayi (ODÖKSAN)	Pişkin Makine Sanayi Kol. Şti. Osmaneli Fabrikası	REHAU Polimeri Kimya Sanayi A.Ş. Osmaneli Fabrikası	Kuleli Hortum ve Yangın Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Osmaneli Fabrikası
İşletmenin Merkezi	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul
Faaliyet Başlangıç Yılı	1969	1973	2008	1990	1977
Kapalı Alan (m ²)	2063 m ²	24.557 m ²	14.000 m ²	10.747 m ²	7500 m ²
Açık Alan (m ²)	21.357 m ²	150.703 m ²	50.000 m ²	93.305 m ²	2500 m ²
Toplam Alan (m ²)	23.420 m ²	175.260 m ²	64.000 m ²	104.052 m ²	10.000 m ²
Üretim Kapasitesi (Yıllık)	6.000.000 adet	Radyatör: 630.000 m ² , Emayeli pik döküm küvet ve eviye: 140.000 adet, Döküm parça. 10.000 ton	2400 ton fitting malzemesi, vana ve tesisat elemanları	7735 ton Buzdolabı contası, Otomobil sızdırmazlık profili, Kablo kanal tutucu profil, Otomobil kapı çıtası profili, Sert PVC profil	500.000 m yangın hortumu
Fiili Üretim (Yıllık)	650.000 adet	Radyatör: 100.000 m ² , Emayeli pik döküm küvet ve eviye: 40.000 adet, Döküm parça. 5000 ton	1000 ton fitting malzemesi, vana ve tesisat elemanları	5291 ton Buzdolabı contası, Otomobil sızdırmazlık profili, Kablo kanal tutucu profil, Otomobil kapı çıtası profili, Sert PVC profil	300.000 m yangın hortumu
Çalışan İdari+Mühendis Sayısı (kişi)	5	53	4	17	2
Çalışan İşçi Sayısı (kişi)	20	105	25	156	29
Toplam Çalışan Sayısı (kişi)	25	158	29	173	31
Vardiya Sayısı	1	3	1	3	Döneme göre 2 yada 3
İhracat Ürünü ve Miktarı ile İhraç Edilen Ülkeler	Kore'ye 120.000 adet metal tubeless	İngiltere ve Almanya'ya 2000 ton parça döküm ürünleri, Cezayir ve İtalya'ya 720.000 dilim radyatör, Tunus ve Ukrayna'ya 40.000 adet pik döküm küvet	-	Almanya, Avusturya, Azerbaycan, Bulgaristan, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İran, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Kazakistan, Kıbrıs, Kırgızistan, Macaristan, Makedonya, Meksika, Mısır, Özbekistan, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Sudan, Şili, Yunanistan.	-

Kaynak: Sanayi tesisleri yetkili kişilerine uygulanan bilgi (anket+mülakat) formlarından.

1973 yılından sonra önemli sanayi tesislerinin ilçe merkezi çevresinde kurulması sebebiyle sanayi faaliyetlerinde çalışan faal nüfus artmaya başlamıştır. Nitekim, sanayi tesislerinin tamamının Osmaneli

şehrindeki istihdama katkısı göz önüne alındığında; 1990 yılında 2551 kişi olan faal nüfusun 967'sinin yani %37,9'unun sanayi sektöründe çalıştığı, 2000 yılında ise 3781 olan faal nüfus içerisinde sanayi sektöründe çalışan kişi sayısının 1602'ye yükselerek önemli bir artış gösterdiği, faal nüfus içerisinde sanayi sektöründe çalışanların oranının ise %42,4'e yükseldiği görülmektedir.

Günümüzde diğer fabrikaların çoğunluğunda olduğu gibi Osmaneli ilçesinde Metal Eşya, Makine ve Donanım Sanayi kolunda faaliyet gösteren fabrikalar da üretim kapasitelerinin altında üretim gerçekleştirmektedirler. Osmaneli Döküm Sanayi (ODÖKSAN) yılda 630.000 m² radyatör, 140.000 adet emayeli pik döküm küvet ve eviye, 10.000 ton döküm parça üretme kapasitesine sahiptir. Fakat fabrika, kapasitesinin oldukça altında üretim gerçekleştirerek 100.000 m² radyatör, 40.000 adet emayeli pik döküm küvet ve eviye, 5000 ton döküm parça üretmektedir. Pişkin Makine Sanayi Kol. Şti. Osmaneli Fabrikası ise yıllık 2400 ton üretim kapasitesine karşılık 1000 ton üretim gerçekleştirmektedir. 7735 ton ürün işleme kapasitesi olan REHAU Polimeri Kimya Sanayi A.Ş. Osmaneli Fabrikası'nda da %68 üretim oranıyla 5291 ton üretim yapılmaktadır. Kuleli Hortum ve Yangın Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ise yıllık 500.000 myangın hortumu üretim kapasitesinin %60'ı kullanılarak 300.000 m yangın hortumu üretmekte ve Türkiye yangın hortumu ihtiyacının %75-80'ini karşılamaktadır. .

Kuruldukları yıllarda üretim kapasiteleri daha yüksek olan bazı fabrikalar, ekonomik krizlerin olumsuz etkisi, pazarlama konusundaki sıkıntılar, mekanizasyondaki yenilenmelerin geciktirilmesi gibi bir takım sebeplerle, günümüzde çalışan personel sayılarını ve üretimlerini azaltmıştır. Nitekim, yıllık üretim kapasitesi 6.000.000 adet olan Siyaş Supap İmalat ve Yedekleri A.Ş Osmaneli Fabrikası'nda, 2010 yılında %12 üretim oranıyla 695.000 adet supap üretimi yapılmıştır. 1969 yılında 7.413.360 adet supap üretimiyle (Bilecik Valiliği, 1988: 90) kapasitesinin üzerinde üretim gerçekleştiren fabrikanın üretimi oldukça düşerek 2008 yılında 960.440 adet supap üretimi gerçekleşmiştir. Üretimin azalmasıyla işçi sayısında da önemli sayıda azalma olmuştur. 1969 yılında 72 kişinin, 2005 yılında 71 kişinin çalıştığı fabrikada 2008 yılında çalışan kişi sayısı 26'ya düşmüştür. Osmaneli Döküm Sanayi'nde (ODÖKSAN)ise 1987 yılında 442 kişi, 2004 yılında ise 222 kişi çalışırken, ekonomik krizler sebebiyle bu sayı gittikçe azalmıştır. Günümüzde tesiste 158 personel istihdam edilmektedir (Tablo 7).

Fotoğraf 7. A-Odöksan (Osmaneli Döküm Sanayi). **B-**REHAU Polimeri Kimya Sanayi A.Ş. Osmaneli Fabrikası'nın uzaktan görünümü.

Fotoğraf 8. A- Pişkin Makine Sanayi Kol. Şti. üretim bölümü. **B-**Kuleli Hortum ve Yangın Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Osmaneli Fabrikası'nın üretim bölümü.

Osmaneli'de Metal Eşya, Makine ve Donanım Sanayi kolunda faaliyet gösteren fabrikaların merkezleri İstanbul'da olduğundan üretilen ürünler İstanbul'daki merkezleri tarafından pazarlanmaktadır.

Pişkin Makine Sanayi Kol. Şti. Osmaneli Fabrikası, Kuleli Hortum ve Yangın Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Osmaneli Fabrikası'nda üretilen ürünün tamamı yurt içinde pazarlanmakta, fakat Siyaş Supap İmalat ve Yedekleri A.Ş. Osmaneli Fabrikası, Osmaneli Döküm Sanayi (ODÖKSAN) ve REHAU Polimeri Kimya Sanayi A.Ş. Osmaneli Fabrikası'nda üretilen ürünlerin bir kısmı ihraç edilmektedir.

Siyaş Supap İmalat ve Yedekleri A.Ş. Osmaneli Fabrikası'nda üretilen ürünlerden yıllık olarak Kore'ye 120.000 adet metal tubeless; Osmaneli Döküm Sanayi(ODÖKSAN) ürünlerinden İngiltere ve Almanya'ya 2000 ton parça döküm ürünleri, Cezayir ve İtalya'ya 720.000 dilim radyatör, Tunus ve Ukrayna'ya 40.000 adet pik döküm küvet pazarlanmaktadır. REHAU Polimeri Kimya Sanayi A.Ş. Osmaneli Fabrikası'nda üretilen ürünlerden ise 130 ton kadarı Almanya, Avusturya, Azerbaycan, Bulgaristan, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İran, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Kazakistan, Kıbrıs, Kırgızistan, Macaristan, Makedonya, Meksika, Mısır,

Özbekistan, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Sudan, Şili ve Yunanistan ülkelerine ihraç edilmektedir (Tablo 7).

Osmaneli'de faaliyette olan sanayi kuruluşları dışında geçmişte yöre için oldukça önemli olan Gök İnşaat ve Tic. A.Ş., Trafosan A.Ş., Cem Elektrik, Göllü Toprak Sanayi A.Ş. Tuğla Fabrikası, Timsan A.Ş. PVC Ambalaj Sanayi, Delta Plastik Endüstrisi A.Ş. kuruluşları sermaye yetersizliği, idarecilerin yönetim sorunları, ürünün pazarlanmasındaki sıkıntılar gibi sebeplerle kapanmışlardır. Bu fabrikalardan, Gök İnşaat ve Tic. A.Ş., ve Göllü Toprak Sanayi A.Ş. Tuğla Fabrikası gibi birkaçının şehir imar planı sınırları içinde yer alan terk edilmiş görüntüleri şehir ve çevresinde görüntü kirliliği oluşturmaktadır. Bu terk edilmiş fabrika binaları onarılarak başka fabrikalarca kullanımı sağlanmalı ya da yıkılıp temizlenerek görüntü kirliliği ortadan kaldırılmalıdır.

İlçedeki faal olan atölye tipi sanayi ya da modern sanayi tesislerinden bir kısmı zaman zaman atıklarını belediyenin tahsisi ettiği alanlara değil de Sakarya Nehri'nin kenarı gibi insan ve akarsu canlıları için önem arz eden alanlara dökmektedirler. Bu durum sulamalı tarımda kullanılan Sakarya Nehri'nin kirlenmesine neden olabildiği gibi nehirdeki balık popülasyonu ve nehirden sağlanan suyla yetiştirilen ürünlerle insan sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Dolayısıyla Osmaneli Belediyesi ve ilgili kurumlar tarafından denetimlerin daha sık ve kontrollü yapılması gerekmektedir.

Çevresindeki büyük şehirlere yakınlığının getirdiği; hammadde sağlama, ulaşım ve pazarlama kolaylığı, ucuz işgücü gibi avantajlarla Bilecik ili ve içerisinde yer alan Osmaneli ilçesinde sanayi yatırımları son yıllarda hızla artmaktadır. Sanayi yatırımları yapılırken, dikkat edilmesi gereken noktalardan biri de yerel yönetimler tarafından oluşturulması gerekli olan organize sanayi bölgeleridir. O halde OSB nedir? OSB kurulmasının amaçları nelerdir? gibi merak uyandıracak soruları cevaplandırarak konuyu açmak yerinde olacaktır.

Ülkemizde OSB kavramı, 4562 sayılı OSB Kanununda "Organize Sanayi Bölgeleri; sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak, kentleşmeyi yönlendirmek, çevre sorunlarını önlemek, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak, imalat sanayi türlerinin belirli bir plan dâhilinde yerleştirilmeleri ve geliştirilmeleri amacıyla, sınırları tasdikli arazi parçalarının gerekli alt yapı hizmetleriyle ve ihtiyaca göre tayin edilecek sosyal tesisler ve teknoparklar ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dâhilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu Kanun hükümlerine göre işletilen mal ve hizmet üretim

bölgeleri,” şeklinde tanımlanmıştır (4562 Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu, Resmi Gazete 15.04.2000: 24021).

Türkiye’de organize sanayi bölgelerinin resmi olarak kabul gören genel tanımı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nca geliştirilmiş ve “Karma ekonomi şartları altında küçük ve orta ölçekli endüstrilerin geliştirilmesi için gerekli olan planlı yerleşme alanlarının, altyapı ve ortak hizmet ihtiyaçlarının inşa edilerek sağlanması yoluyla belli standartlarda geliştirilmesi ve organize edilmesidir.” şeklinde tanımlanmıştır. (Yücel, 1986: 3). Aynı zamanda Organize Sanayi Bölgesi, “organize edilmiş sanayi bölgesidir” şeklinde çok basit olarak da tanımlanmaktadır (Onal, 1974: 21).

Bu tanımlardan yola çıkarak, sanayileşmenin şehirleşme üzerinde doğurabileceği olumsuz etkilerden kurtularak, şehir ile sanayi arasındaki ilişkiyi düzenleyen organize sanayi bölgelerinin önemi, temel olarak şu üç amacın gerçekleştirilmesini hedef almaktadır.

a) Orta ve küçük ölçekli sanayi işletmelerinin gelişimini sağlamak ve bunlara daha iyi üretim olanakları sunmak,

b) Ekonomik açıdan farklılaşan bölgeler arasında dengeli kalkınmayı gerçekleştirmek,

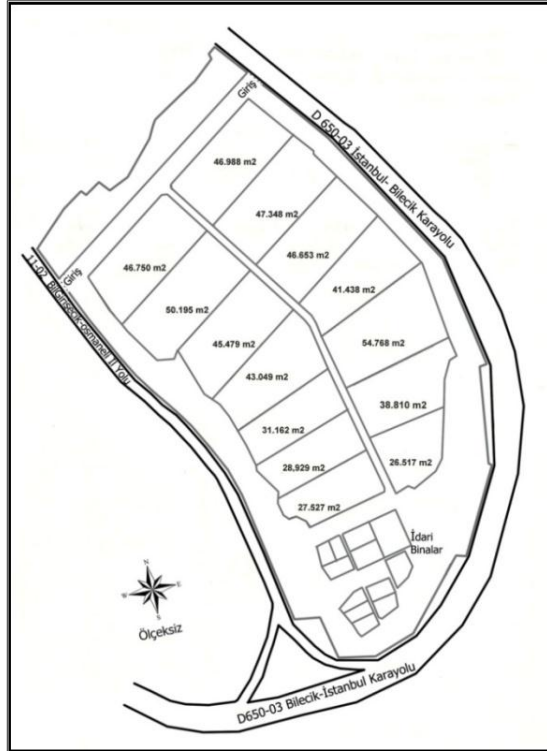
c) Sanayi kuruluşlarını büyük şehir merkezlerinin dışına çıkarmak ve sanayinin uygun, planlı ve programlı yerleşimini sağlamaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda Bilecik ili içerisinde Bilecik, Bozüyük, Söğüt, Pazaryeri ilçelerinde olduğu gibi Osmaneli’de de OSB kurulmuştur. Osmaneli Organize Sanayi Bölgesi’nin önemi açısından bu sanayi bölgesi ile ilgili açıklamalarda bulunmak yerinde olacaktır.

7. Osmaneli Organize Sanayi Bölgesi

Proje çalışmalarına 1996 yılında başlanan ve 2008 yılında altyapı çalışmaları bitirilen Organize Sanayi Bölgesi’nin mülkiyeti İl Özel İdare Müdürlüğü’ne aittir. Toplam arazi büyüklüğü 90 hektar civarındadır. Bu alanın 575.613 m²’si sanayi parsellerine, 38.000 m²’si ise sosyal tesis alanlarına ayrılmıştır (Şekil 1). Bu alan, Bilecik-Osmaneli karayolu ve D-650 devlet yolunun yeni güzergâhı arasında kalmaktadır. Osmaneli Organize Sanayi Bölgesi, Selimiye Köyü sınırları içinde, ilçe merkezine 6 km, Bilecik il merkezine 30 km mesafededir. Üzerinde kurulduğu arazinin eğimi %6-12 arasında olup, toprak envanter raporlarına göre 4.sınıftır, sit alanı içinde değildir. Jeolojik yönünden, ikinci derece deprem kuşağı üzerindedir. Organize sanayi bölgesinde arazi çevre yolları stabilize olarak açılmıştır.

Organize Sanayi Bölgesi'nin sanayicinin hizmetine sunulması, ilçenin sanayi yönünden kalkınmasına katkı sağlayacağından, 2001-2006 yılları arasında, Osmaneli Organize Sanayi Bölgesi'nde bulunan 14 sanayi parselinin 8 sanayi kuruluşuna tahsisi yapılmıştır. Sözleşmeye göre bu sanayi kuruluşları parsel tahsis tarihinden itibaren 1 yıl içinde ruhsat alıp, ruhsat tarihinden itibaren 3 yıl içinde üretime geçmeleri gerekiyordu. Fakat tahsis yapılan sanayi kuruluşlarının bir kısmı yatırım gerçekleştirmediklerinden, İl Özel İdaresi bünyesinde İlçe Özel İdaresi tarafından bu kuruluşların tahsisleri iptal edilmiştir. Tahsis iptal kararına karşı açılan davaların bir kısmı devam etmektedir. Osmaneli Organize Sanayi Bölgesi'nin ana yolları açılmış olup, alt yapı çalışmaları (yol, içme suyu, kanalizasyon, yağmur suyu) bitirilmiştir. (Fotoğraf 9. A-B). OSB'nin elektrik ana hatları tamamlanmış, parsel başlarına kadar enerji verilmiştir. OSB içerisinde kurulacak olan fabrikaların ihtiyacı için gerekli olan doğalgaz hattı OSB girişine kadar döşenmiştir. İl ve İlçe Özel İdaresinin OSB'yi 165 hektar olarak genişletme kararı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca onaylanmış, özel mülkiyete konu olan yerlerle ilgili olarak kamu yararı kararı alınmıştır.

Şekil 1. Osmaneli Organize Sanayi Bölgesi'nin planı.

Fotoğraf 9.A- Osmaneli OSB'nin Bilecik-Osmaneli karayolu kenarındaki girişi. **B-** Birkaç kuruluş dışında henüz yatırım yapılmamış olan Osmaneli Organize Sanayi Bölgesi'nden bir görünüm.

Osmaneli OSB'nin genişletilmesi ve sanayi parselleri tahsisinin yapılabildiği sanayi kuruluşlarının faaliyete geçmesi, hem yöre hem de ülke ekonomisine getiri sağlayacağından, bir an önce bu hedeflerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

8. Sonuç

Çalışmada sanayi faaliyetleri atölye tipi sanayi ve modern sanayi olarak iki kısımda incelenmiştir. Eskişehir-Bilecik-İstanbul D-650 karayolu eski güzergâhının ilçe merkezinin ortasından geçtiği ilçede, ilçe merkezi kenarından geçirilen yeni güzergâhın 2010 yılında faaliyete geçirilmesi ile ilçe merkezi olan Osmaneli şehrindeki yol boyu atölyeleri önemini yitirmiştir. Çünkü daha önceden Osmaneli ilçe merkezinden geçen karayolu Güneyden Eskişehir-Bilecik-İstanbul arasındaki tek yol durumundaydı. Şehirlerarası otobüsler, özel otomobiller ve ağır vasıtalar buradan geçtiğinden ilçe merkezinde yol kenarı boyunca kurulan bakım ve tamir atölyeleri çok işlevseldi. Yol güzergâhının ilçe kenarına alınmasıyla motorlu araçların büyük bir kısmı ilçe merkezine uğramadan doğrudan yeni yol güzergâhını kullanmaya başlamışlardır. Dolayısıyla son yıllarda halkın ekonomik durumundaki iyileşmeler ve bankaların uyguladıkları kampanyalar sebebiyle yeni eşya ya da araç alımının artması ile Osmaneli'nin çevresinde araç bakım servisleri yaygın olan yakın büyük şehirlerin bulunması da hesaba katıldığında ilçedeki bakım ve tamir atölyelerinin bir kısmı kapanmış ve bir kısmı ise kapanma noktasına gelmiştir.

Araştırma sahasında modern sanayi tesisi olarak ise 23 adet sanayi tesisi bulunmaktadır. Bu tesisler Taşa ve Toprağa Dayalı Sanayi, Gıda Sanayi ve Metal ve Plastik Eşya, Makine ve Donanım Sanayi koluna ait kuruluşlardır.

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında 3624 sayılı Kanun'a göre; ilçede bulunan 23 adet sanayi tesisinin 19'u 50 kişiden az işçi çalıştırdığı için küçük

sanayi işletmeleri, 4 adeti de büyük sanayi işletmeleri grubunda yer almaktadır. Taşa ve Toprağa Dayalı Sanayi kuruluşlarının ise tamamı 50 kişiden az işçi çalıştırdığından dolayı küçük işletmeler sınıfında yer almaktadır. Bu işletmeler genel olarak önemli miktarda üretim gerçekleştirmelerine rağmen çalışan işçi sayısının orta büyüklükte işletmelere göre az olmasında en büyük etken büyük bir kısmının mermer fabrikası olmasından dolayı hammaddeden mamüle kadar gerçekleşen işlemlerin daha az olması ve daha az sayıda işçiye ihtiyaç duyulmasıdır.

Gaye Ertin'in Osmaneli ile Vezirhan yerleşmeleri arasında sanayi faaliyetleri adı çalışmasındaki kriterlere göre değerlendirildiğinde ise; 20'den fazla işçi çalıştıran işletmeler orta ve büyük ölçekli sanayi tesisleri olduğundan ilçedeki 11 sanayi işletmesi küçük ölçekli, 8 sanayi tesisi orta ölçekli, 4 sanayi tesisi de büyük ölçeklidir.

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik'e göre de 19 sanayi tesisi küçük ölçekli, 3 sanayi tesisi orta ölçekli, 1 sanayi tesisi de büyük ölçeklidir.

İlçedeki en fazla işçi çalıştıran işletmeler Türkiye ya da Dünya çapında önemli kuruluşlara bağlı işletmelerdir Dolayısıyla büyük sermaye ve yatırımlarla kurulmuşlardır. Bu işletmelerin büyük bir kısmı yabancı sermaye ile kurulmuşlardır. Bunun yanı sıra yerli sermaye ile kurulan işletme sahiplerinin büyük bir kısmı da Bilecik ili dışındadır.

Modern sanayi işletmelerinde toplam olarak 1248 kişinin çalıştığı Osmaneli ilçesinde 7 Gıda Sanayi tesisi olarak 7 adet işletme bulunmaktadır. Gıda Sanayi tesislerinde çalışan işçi sayısı ise 629 kişi olup, ilçedeki sanayi tesislerinde çalışan işçi sayısının yarısını (%50,4) oluşturmaktadır. Çünkü ilçede en fazla işçi çalıştıran iki tesis Gıda Sanayi içerisinde yer almaktadır. Bu iki işletmede çalışan işçi sayısı 544 olup Gıda Sanayi'nde çalışan 629 kişinin büyük bir kısmını (%86,5)'ini oluşturmaktadır.

1973 yılında Bilecik ilinin Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda kalkınmada öncelikli il kapsamına alınmasıyla devletin ucuz arsa, kredi, yatırım, vergi ve gümrük indirimi kolaylıkları teşvik olarak sunması, Osmaneli ve çevresinin kuruluş yeri olarak seçilmesinde kuruluşu 1970'li yıllara dayanan fabrikalar için önemli bir etken olmuştur. Bunun yanı sıra, Sakarya, Kocaeli, İstanbul, Eskişehir ve Bursa il ve merkezlerine hammadde ve pazar şartları açısından yakınlık, tesislerin kuruluşu üzerinde önemli etken olmuştur. Nitekim, ilçede 1970'li yıllardan itibaren kurulan Metal ve Plastik Eşya, Makine ve Donanım Sanayisi tesisleri, bu

illerde bulan Beyaz Eşya ve Otomobil fabrikaları gibi fabrikalar için parça üretmektedirler. Bu durumda, sanayi tesislerinin pazar alanına yakınlık ve coğrafi konum olarak Osmaneli ilçe merkezi ve yakın çevresinde kurulmasının yerinde bir uygulama olduğu söylenebilir.

Sanayi tesisleri Bilecik-Osmaneli karayolunun Osmaneli şehri ve çevresinde yoğunluk kazandığından sanayi tesislerinde çalışanların tamamına yakını Osmaneli ilçe merkezinde ikamet etmektedir. İlçe merkezi ve sanayi tesislerine yakınlığın getirdiği avantajla çok az sayıda kişi Selimiye ve Selçik köylerinden gelmektedir.

Sanayi tesislerinin ilçe merkezi çevresinde kurulması sebebiyle 1970'li yıllardan sonra Osmaneli ilçe merkezinde faal nüfusun önemli bir kısmı sanayi faaliyetlerinde çalışmaya başlamıştır. Nitekim, 1990 ve 2000 yılları Osmaneli şehrinde faal nüfusun ekonomik faaliyetlerinde göre dağılışı incelendiğinde; 1990 yılında 2551 kişi olan faal nüfusun 967'sinin yani %37,9'unun sanayi sektöründe çalıştığı görülmektedir. 2000 yılında ise 3781 olan faal nüfus içerisinde sanayi sektöründe çalışan kişi sayısı 1602'ye yükselerek önemli bir artış göstermiş, faal nüfus içerisinde sanayi sektöründe çalışanların oranı ise % 42,4'ü bulmuştur.

Osmaneli ilçe nüfusu bazı sayım dönemlerinde ilçe sınırlarındaki değişikliklerde azalış göstermesine rağmen, genel olarak artış eğilimindedir. Bunun sebebi olarak, kırsal nüfusun azalma eğiliminde olmasına rağmen ilçe merkezi nüfusunun sanayi tesislerinin de etkisiyle sürekli artmasının etkili olduğu söylenebilir. İlçedeki sanayi kuruluşlarının ilçe merkezi çevresinde yoğunlaşması, kırsal kesimde tarım alanlarının giderek miras yoluyla küçülmesi, yeni neslin tarım dışındaki işlerde çalışma isteği, Osmaneli ilçesinin İstanbul, Bursa, İzmit, Sakarya, Eskişehir ve Ankara gibi şehirlere yakın olması, bu şehirlerdeki sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik çekicilikler kırsal kesimdeki nüfusun göçlerle giderek azalmasına sebep olmaktadır. Osmaneli ilçesinde mevcut fabrikaların büyük bir kısmının işçi çalıştırma kapasiteleri, ilçeden olan göçleri önemli ölçüde azalması için yeterli değildir. Bilecik-Osmaneli karayolu ile D-650 karayolu arasında bulunan ve 2008 yılında yapımı tamamlanan Osmaneli Organize Sanayi Bölgesi halen faaliyete geçmemiştir. 2001-2006 yılları arasında 14 sanayi parselinin 8 sanayi kuruluşuna tahsisi yapılmıştır. Ancak bu sanayi kuruluşlarının bir kısmının gerekli zamanda yatırım yapmaması üzerine bu kuruluşların tahsisleri iptal edilmiştir. İlgili kuruluşlar tarafından gerekli düzenlemelerin yapılarak, Osmaneli Organize Sanayi Bölgesi'nin faaliyete geçmesi halinde ilçe dışına göçlerde azalma olacağı tahmin edilmektedir.

İlçedeki faal olan atölye tipi sanayi ya da modern sanayi tesislerinden bir kısmı zaman zaman atıklarını belediyenin tahsis ettiği alanlara değil de Sakarya Nehri'nin kenarı gibi insan ve akarsu canlıları için önem arz eden alanlara dökmektedirler. Bu durum sulamalı tarımda kullanılan Sakarya Nehri'nin kirlenmesine neden olabildiği gibi nehirdeki balık popülasyonu ve nehirden sağlanan suyla yetiştirilen ürünlerle insan sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Dolayısıyla Osmaneli Belediyesi ve ilgili kurumlar tarafından denetimlerin daha sık ve kontrollü yapılması daha uygun olacaktır.

Osmaneli'de geçmişte yöre için oldukça önemli olan ancak çeşitli sebeplerle kapanmış fabrikalardan birkaçının şehir imar planı sınırları içinde yer alan terk edilmiş görüntüleri şehir ve çevresinde görüntü kirliliği oluşturmaktadır. Bu terk edilmiş fabrika binaları onarılarak ya başka fabrikalar tarafından kullanımı sağlanmalı ya da yıkılıp temizlenerek görüntü kirliliği ortadan kaldırılabilir.

Kaynakça

- Bilecik Valiliği, Bilecik Sanayi 1987*, İl Yayınları No: 1, İstanbul 1988.
- Çadırcı, M., *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, VII. Dizi- Sayı: 1241, Ankara 1997.
- Doğanay, H., *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2011.
- Ertin, G., "Osmaneli-Vezirhan Yerleşim Birimleri Arasında Sanayi Faaliyetleri", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 30, İstanbul 1995.
- Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi*, Hicri 1287.
- Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi*, Hicri 1301.
- Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi*, Hicri 1307.
- Hüdavendigâr Vilayet Salnamesi*, Hicri 1324
- Koca, H., *Kuruluşu-Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Yönünden Dört Yol Şehri*, Aktif Yayınevi, İstanbul 2005.
- Onal, G., *Organize Sanayi Bölgeleri ve Uygulamadaki Durum*, Eskişehir Sanayi Odası Yayınları No:12, Eskişehir 1974.
- Özçağlar, A., *Ezine Depresyonunun Coğrafyası*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü, Ankara 1991.
- Quartaert, D., *Sanayi Devrimi Çağında Osmanlı İmalat Sektörü*, İstanbul 1999.
- Şimşek, O., *Tuzluca İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, (Basılmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2005.
- Tıraş, M., "Ulaşımın Yerleşmeye Etkisine Bir Örnek: Pozantı", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 38, İstanbul 2002.
- Tümertekin, E., *Ekonomik Coğrafya*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayın No: 2926, İstanbul 1984.
- Tümertekin, E., *Sanayi Coğrafyası*, İstanbul üniversitesi Yayınları No: 751, Coğrafya Enstitüsü Yayınları No: 22, İstanbul 1969.
- Tümertekin E.,-Özgüç, N., *Ekonomik Coğrafya (Küreselleşme ve Kalkınma)*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2011.

Yücel A., *Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri Uygulaması*, DPT Yayınları, Ankara 1986.

4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu, Resmi Gazete 15.04.2000-24021.

3624 Sayılı Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun, Resmi Gazete 20/04/1990- 20498.

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik (Bakanlar Kurulu Karar Tarihi - No: 19/10/2005 - 2005/9617), Resmi Gazete 18/11/2005- 2599.

www.cpturkiye.com

www.rehau.com

